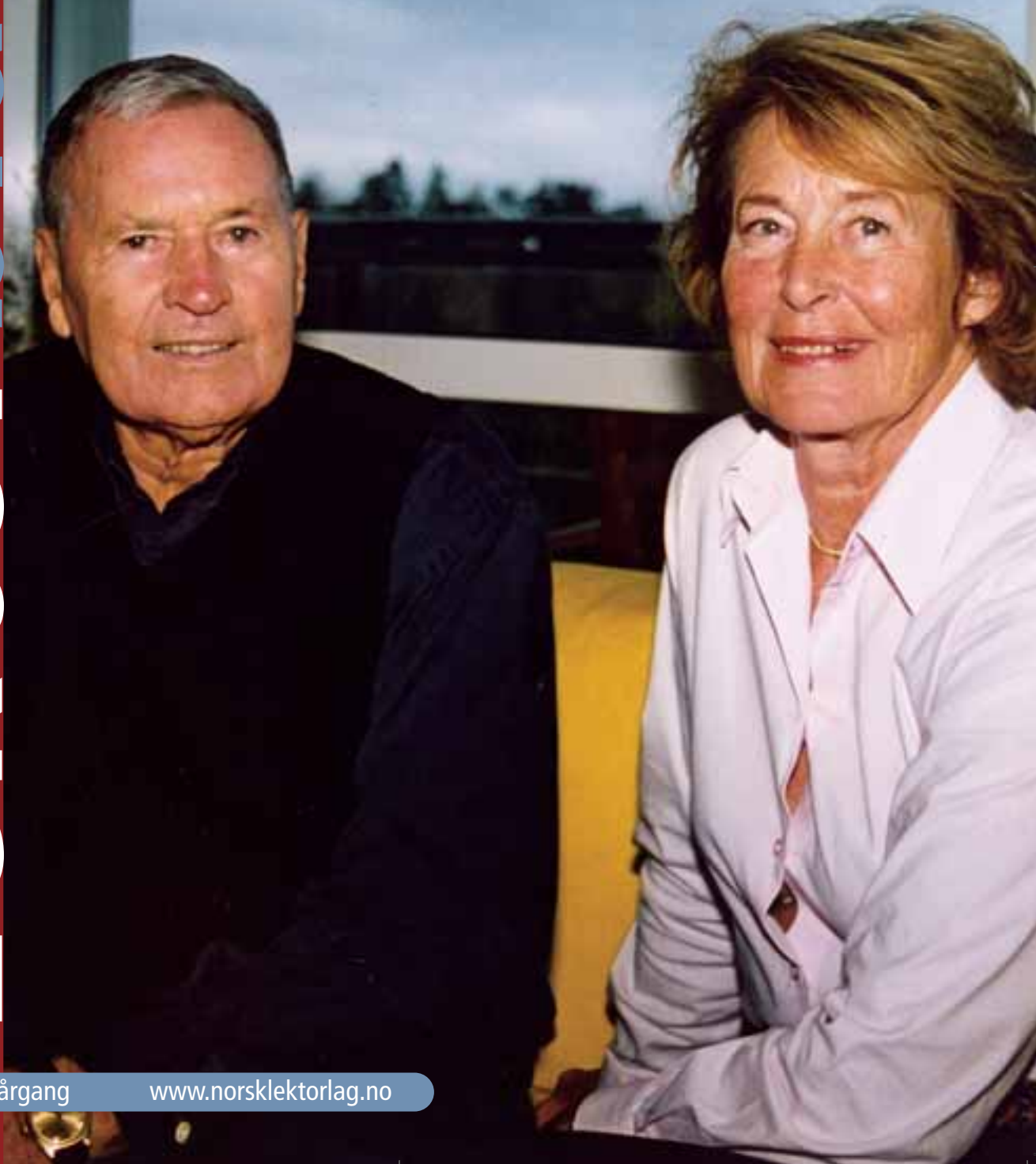

Skola 2000:
**Svensk pensjonistpar
reformerer norsk skole**

Per Thorvald Larsen
Ansvarlig redaktør

Skoledemokratiet som forsvant

For dem som har arbeidet i skolen noen år, har det vært forbløffende å se hvordan skoledemokratiet er forsvunnet ut bakveien. Til og med selve ordet skoledemokrati er det sjelden vi hører i skoledebatten. Dette er merkelig, nettopp fordi skolen skal oppdra elevene til å fungere i et demokrati.

Tidligere hadde man lærerråd. Å være leder for lærerråd kunne være en sentral funksjon på en skole. En rektor som i viktige saker handlet på tvers av flertallet i lærerråd, gjorde etter manges mening noe uklokt. Med et pennestrøk ble lærerrådet fjernet, og dermed var lærerne fratatt muligheten til å ytre seg blant kollegene i plenum. At det i en kunnskapsbedrift som en skole, ikke skal finnes et felles forum der medarbeiderne kan drøfte aktuelle saker i en ramme basert på likeverd, er uforståelig. Selv om lærerrådet ikke alltid var effektivt, har nok mange først forstått betydningen av det da det var borte.

De videregående skolene hadde før et driftsstyre som ble kalt skoleutvalg. Lederen for skoleutvalget var gjerne en politiker eller en representant for de ansatte. Rektor var kun sekretær for utvalget uten stemmerett.

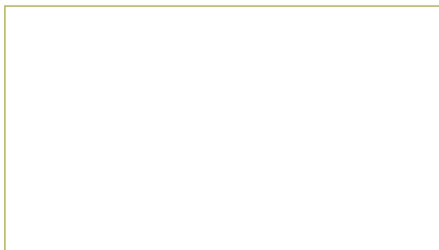
Det er sjelden at politikere frivillig gir fra seg makt, men det skjedde da skoleutvalgene ble endret. Nå har vi fått forskjellige ordninger i de forskjellige fylkene. I Østfold f.eks. er skoleutvalget erstattet med et skoleråd, der skolens ledelse sitter med flertallet. Å kalle dette skolerådet for et sandpåstrøingsorgan, er å bruke en pen betegnelse.

Bærebjelken i restene av skoledemokrati er medbestemmelsesmøtene mellom rektor og de tillitsvalgte. Vi vet bare altfor godt at disse møtene sjelden blir møter mellom likeverdige parter, fordi rektorene har informasjon og utredningskapasitet. Det hender at de tillitsvalgte først får presentert viktige dokumenter ved starten av møtet. Ikke sjelden er det dyktige og snarrådige tillitsvalgte som redder et godt resultat, og vi får ofte tilbakemeldinger med ros av Norsk Lektorlags tillitsvalgte.

Begreper som "styringsrett" og "sjefavgjørelse" har erstattet demokratiske strukturer i skolen. Det er ikke alltid at rektorene blir rekruttert ut fra evne til å lytte til medarbeidere og et demokratisk sinnelag. Der det er store konflikter på skolene, er de som regel mellom rektor og lærere – ikke mellom lærere og elever. Hvis rektor bruker uklokt den "styringsrett" han har fått, kan en skole utvikle seg til det vi på enkelt norsk kan kalle et "diktatur" eller et "uopplyst enevelde". Men det finnes naturligvis også rektorer som fungerer godt og gjerne lytter til kollegiet.

Med de store skolene blir også elevdemokratiet svekket. Når for eksempel alle ungdommer mellom 16 og 19 år i en by samles på en skole med mange avdelinger, blir aktivt, demokratisk elevrådsarbeid svært vanskelig.

Det er nødvendig å drøfte grundig hvordan demokratiet fungerer på alle nivåer i skolen. Mens samfunnet generelt blir demokratisert og legger større vekt på den enkeltes rettigheter, har skolen, sett med lærernes øyne, gått den motsatte veien. Det er merkelig at resultatet av 68-generasjonens studentopprør er blitt en lærerstand som må bøye nakken for "sjefavgjørelser". Derfor må skoledemokrati settes på dagsorden slik at lærerne sikres reell innflytelse på skolens drift.

►► Skola 2000: Svensk skolemodell fra Stockholm til Namsos. Hva lærer elevene?

►► Kristin Halvorsen skriver i Lektorbladet

►► Elevorganisasjonen møtte NLL

Reportasjer og artikler:

Ingemar og Ingrid Mattsson fra Skola 2000:
 - Tusenvis av norske skolefolk har studert vår modell4
 Skola 2000 presenterer seg selv6
 Solid butikk, men ingen gullgruve6
 Skola 2000 i Lektorbladet7
 Else Wigen Berner: - Skola 2000 er en tragedie for allmennfagelever8
 Svenske Skolverket: Ansvar for egen læring hindrer kunnskapsutvikling10
 11 spørsmål om Kunnskapsløftet. Av Gro E. Paulsen14
 Kvalitetssikring over landegrensene. Av Anne Stuvøy17
 Partiene og skolens verdigrunnlag (1) .
 Av Ole Peder Kjeldstadli20
 En kritisk vurdering av ECER-konferansen på Kreta.
 Av Dirk Levsen23
 Prosjekt Bergen-Belsen i Modum. Av Øivin Moen28

Organisasjonsstoff:

Fra Sentralstyret: En julehilsen. Av Gro E. Paulsen11
 Lokale forhandlinger høsten 2004. Av Otto Kristiansen12
 Valnemnda i Norsk Lektorlag27
 Elevorganisasjonen møtte NLL29
 Norges beste rente?30

Faste spalter:

Kommentar: Look to Sweden7
 Gjestetorget: En skole for hele eleven.
 Av Kristin Halvorsen25
 Tid for bok: Anne Lise Jomisko skriver om Erlend Loe26
 Fra dagboka32

*Forsidebildet: Ingemar og Ingrid Mattsson fotografert i sofakroken i sin bolig i Stockholm.
 Foto: Per Thorvald Larsen*

LEKTORBLADET

Magasin for fag,
 skole og utdanning
 Utgitt av Norsk Lektorlag
 Nr. 7 - Des. 2004 • 3. årgang
 ISSN: 1503 - 027X

Keysers gate 5, 0165 Oslo
 Tlf. 23327994
 Fax 23327990
 E-post:
 lektorbladet@norsklektorlag.no

Ansvarlig redaktør:
 Per Thorvald Larsen
 Telefon: 48263310

Fast spaltist:
 Anne Lise Jomisko

Årsabonnement: kr. 280,-

Annonser:
 Gunn Dyrøy
 Media Bergen AS
 Logemannsgården,
 C. Sundts gate 51, 5004 Bergen
 Tlf: 55540800
 Fax: 55540840
 E-post:
 gunn@mediabergen.no

Design & trykk:
 Flisa Trykkeri AS
 ane.marte@flisatrykkeri.no
 www.flisatrykkeri.no

Utgivelsesplan 2005:
 Neste nummer kommer ut
 1.mars 2005. Materiellfrist: 31.1.

Redaksjonen av dette nummer avsluttet 2.12.

Ingemar og Ingrid Mattsson fra Skola 2000 i Sverige:

- Tusenvis av norske skolefolk har studert

Skola 2000: Studieøkter, lærerteam, individuelle læreplaner, forlenget skoledag, grupper i stedet for klasser: Knappt en eneste videregående skole i Norge har vært uberørt av den svenske skolemodellen Skola 2000. Olav Duun vgs er fyrtårnet for Skola 2000 i Norge. Lektorbladet ønsket å treffe idémakerne som har klart å sette slikt preg på norske skole, og reiste til Stockholm. Der møtte vi ekteparet Ingemar og Ingrid Mattsson, som er initiativtakere til og eierne av Skola 2000. Ekteparet Mattsson har siden 1990 drevet konsulentfirma fra privatboligen – et firma som i løpet av få år har bidratt til å endre hverdagen for norske lærere og elever. Vi møtte dem over hjemme i utsiktsleiligheten.

Ingemar og Ingrid Mattsson fotografert på balkongen. Foto: P.T.L.

Per Thorvald Larsen
lektorbladet@norsklektorlag.no

I 10. etasje i en boligblokk i det flott beliggende boligområdet Näsby Park et par mil nord for Stockholm sentrum tar ekteparet Ingemar Mattsson (80) og Ingrid Mattsson (69) velvillig imot Lektorbladet i sin nye leilighet med vakker utsikt mot Stockholm skjærgård fra stue og balkong. Utsikten er like fin fra Ingemar Mattssons arbeidsrom, der han gjerne svarer på Lektorbladets spørsmål om Skola 2000.

- Hvordan begynte det hele?

- På slutten av 1970-tallet satt jeg som undervisningsråd i Skolöverstyrelsen i Stockholm med ansvar for skolebygg i hele Sverige. Da fant jeg ut at vi ikke hadde skoler som passet for virksomheten. Alle skoler var bygget etter den samme modellen. Klasserommet skulle

være 60m². Jeg var selv en del av systemet som jeg senere ble kritisk til. I 1989 startet jeg Skola 2000 som et aksjeselskap - et rådgivningsfirma for kommuner som skal bygge om gamle skoler eller bygge nye. Min filosofi er at man for mindre eller de samme midlene kan bygge om skoler etter andre pedagogiske prinsipper.

INSPIRERT AV DEWEY

- Er dette din ideologi?

- Man kan ikke si at man har funnet på alt selv. Man har en ny innfallsvinkel. Denne bygger på elevenes egen interesse og lyst til å lære. Med Skola 2000 har vi skapt en skole der elevene lærer inn i stedet for bare å lytte til at læreren lærer ut. Du kan sammenlikne med de engelske begrepene teach og learn. Initiativet skal ligge hos elevene. Jeg er påvirket av John Deweys aktivitetspedagogikk.

ØNSKER EN NY SKOLE

- Hvordan bør en god skole etter din mening være?

- Jeg ønsker en annen organisasjon, og den organiseringen medfører en ny arbeidsmåte og et annet fysisk miljø. Ledetråden er at skolen skal være en moderne arbeidsplass. Alle mennesker i skolen skal ha gode arbeidsmuligheter, der man kan arbeide alene eller i større og mindre grupper. Den gamle skolen har nesten bare klasserommet som sin arbeidsplass. Elevene har bare sin plass. I vår skole har vi varierende arbeidsplasser for alle. Elevene kan arbeide direkte fra de begynner om morgenen til kl.16.

VIL AVVIKLE KLASSEN

- Hva med klassen?

- Vi har avviklet klassen som organisasjonsbase, og vi har avskaffet timen som tidsenhet. I stedet for klassen har man arbeidsenheter. En arbeidsenhet omfatter som regel ca. 80 elever og 5 – 8 lærere

- Hva mener du om eksamen?

- Vi følger samme regler som andre skoler.

FELLES TANKER MED MOSSE JØRGENSEN

- Har du samarbeidet med Mosse Jørgensen?

- Nei, men jeg kjenner hennes virksomhet, og vi har mange tanker felles.

STOR SUKSESS VED PRIVAT STOCKHOLM – SKOLE

- Hvordan gikk det videre med Skola 2000 etter starten i 1989?

- Jeg må spesielt nevne Konsumentföreningen Stockholms Gymnasium – en friskole der min kone Ingrid ble rektor i 1994. Der kunne vi utvikle ideene videre. Denne skolen har betydd mye for interessen i Norge, og den har også vært et forbilde for svenske Skola 2000 – skoler.

Idert vår modell for en helt ny skole!

STØRRE INTERESSE I NORGE ENN I SVERIGE

- Har dere hatt mye besøk fra Norge?

- Det er riktig. Til skolen i Håbo har det kommet norske skolefolk i tusentall!

- Vil du karakterisere Skola 2000 for en betydelig kraft i svensk skole?

- Jeg kjenner i hvert fall ikke noe prosjekt som har hatt tilsvarende betydning.

- Har du inntrykk av at det har vært større interesse for Skola 2000 i Norge enn i Sverige?

- Ja. De norske lærerne og pedagogene har vært veldig interesserte i å få et alternativ til den tradisjonelle undervisningen. Dette bygger på at lærerne må stille opp i en enhet alle sammen. Man arbeider nærmere hverandre i Norge enn i Sverige.

- Hvordan er det med interessen i Norge i dag?

- Den har nok nådd et høydepunkt og den har sunket noe det siste året, men vi har fortsatt mange besøk fra Norge.

KOMMERSIELL OG IDEALIST

- Er du en kommersiell aktør? Gjør du dette for å tjene penger?

- Jeg er ikke blitt rik. Men vi er et aksjeselskap, og da er vi et kommersielt foretak. Men vi drives av en idealisme for å forandre skolen til noe bedre. Motsetningen til å være kommersiell er å være ideell. Vi har et ideelt budskap og vil forandre skolen.

- Har du kommersielle partnere i Norge?

- Nei!

ENKEL IDEOLOGI

- Og ideologien din er ikke vanskelig å forstå?

- Nei. Forutsetningen for at en virksomhet skal fungere, er at den må fylles med positiv virksomhet i meningsfylt arbeid. Arbeidet skal være interessant. Vi har

skapt et system der vi tar bort timene, arbeider i lange arbeidsøkter og tar pause når man ønsker det. Når eleven kan arbeide hele dagen, er han/hun i prinsippet fri når han kommer hjem. Det betyr at vi i praksis har avskaffet de daglige leksene. Problemet har vært at elevene ikke vil gå hjem. Som skoleinspektør opplevde jeg hvor passive mange elever var. Vi må ha et system slik at alle elever setter i gang og har lyst til å lære. Vi kan høyne produktiviteten med 30%. Vi må også huske at etter 4. klasse har foreldrene ofte ikke forutsetning for å hjelpe barna med leksene. Da er det bedre at de får profesjonell hjelp av lærere på skolen.

- Hvordan blir det med læringsutbyttet hos elevene på Skola 2000 – skolene.

- Det vet vi ikke ennå. Men jeg vet om svært dyktige elever fra skolene våre, for eksempel i Håbo.

SKOLA 2000 ER IKKE ARKITEKTPROSJEKT

- Vi har hørt sagt i Sverige at Skola 2000 er et arkitektprosjekt.

- Det er ikke riktig. Det fysiske miljøet er underordnet pedagogikken. Men det er et poeng at våre fysiske løsninger er billigere enn de tradisjonelle. Ofte opp-tar korridorene 40% av arealet på en skole. Man sparer kort og godt penger på å fjerne vegger og klasserom, og mange politikere er nok tiltalt av dette.

- Har du noen tanker om fremtiden for Skola 2000 i Sverige?

SKOLEN MÅ REFORMERES

- Det har vært sagt at kirken, fengselsvesenet og skolen er de deler av samfunnet som er vanskeligst å reformere. I Sverige tror jeg skolen er der det er aller vanskeligst. 99% av skolene i Sverige er tradisjonelle. Jeg forstår jo at man ikke kan bygge om alle skolene. Men også i

dag bygges det nye skoler etter gammelt konsept i Sverige. Vi kan for eksempel sammenlikne med bilindustrien: Ingen vil akseptere at T-Forden er mønster for alle biler. Men jeg vil gjerne ha en T-Ford som veteranbil. - Som en bil må skolen fornyes og forbedres, sier en entusiastisk skolereformator Ingemar Mattsson til slutt, før vi går inn i stuen der hans nærmeste medarbeider, den like entusiastiske fru Ingrid venter og paret sammen stiller til fotografering. Heisen ned fører nesten rett til endestasjonen for Roslagbanan – som beveger seg gjennom søvnige sovebyer på Stockholms solside tilbake til sentrum i den svenske hovedstaden.

INGEMAR MATTSSON

Født 1924

Lærerutdannet

Rektor ved ungdomsskole i

Djursholm 1970-1976

Diverse skoleadministrative stillinger

Länsskoleinspektør i Stockholm fra 1983 fram til pensjonering i 1990

Driver privat konsulentfirma

Skola 2000 fra 1990 sammen med sin kone Ingrid

INGRID MATTSSON

Født 1935

TV-vertinne

Lærerutdannet

Rektor ved friskole 1994 – 2000

Driver privat konsulentfirma Skola 2000 fra 1990 sammen med sin mann Ingemar

Skola 2000 presenterer seg selv:

Skola 2000 presenterer seg selv på sin hjemmeside på internett og i en folder. Lektorbladet gjengir i norsk oversettelse innholdet i disse presentasjonene:

SKOLA 2000s GRUNNIDE:

Helhetssyn og samspill mellom pedagogikk, organisasjon og fysisk miljø preger de skoler som arbeider etter tankene i Skola 2000. Konseptet tilpasses hver skoles spesielle forutsetninger og behov. Utgangspunkt er den enkelte eleven. Skola 2000 gir bedre muligheter for å oppnå læreplanens mål.

Trygghet og trivsel er en forutsetning for å lære. Alle barn og ungdommer er ulike og må få utvikles i eget tempo. Elevene skal få mulighet til å utvikle sin kunnskap, men må nettopp øve seg i å samarbeide. Gjennom å arbeide i prosjekt gis elevene mulighet til å oppdage hvordan alt henger sammen som en helhet.

Skola 2000 innebærer en ny organisasjon med nye roller for elever og personale. Personalet samarbeider i team og lærernes veilederrolle utvikles.

PEDAGOGIKK

- Elevaktiv arbeidsmetode med lengre

- arbeidsøkter
- Tverrfaglig prosjektarbeid
- Elevene trenes i å ta ansvar for sin læring
- Elevene medvirker i planlegging, gjennomføring og oppfølging av undervisningen
- Elevene har individuelle læreplaner
- Elevenes sosiale kompetanse utvikles gjennom samarbeid i grupper

ORGANISASJON

- Små skoler i den store
- Arbeidsenheter i stedet for klasser
- Alle lærere tilhører ett team
- Teamet har stort ansvar og vide fullmakter

FYSISK MILJØ

- Et funksjonelt miljø for læring uten korridorer og låste klasserom
- En moderne arbeidsplass for elever og personale
- PCEr og annen utrustning er lett tilgjengelige og naturlige arbeidsredskap
- Arbeidsmiljøet skaper trygghet, nærhet og synlighet

ARBEIDSENHETER I STEDET FOR KLASSE

- Hver arbeidsenhet har 60-90 elever.

Teamet består av 5 – 8 lærere.

- Arbeidsenhetene er gruppert rundt skolens hjerte – bibliotek, administrasjon, cafe m.m.

ARBEIDSENHETEN

- Arbeidsenheten er en moderne arbeidsplass – praktisk, trivelig og velutrustet. Den er en blanding av hjem, kontor og verksted.

SKOLA 2000 VIL

- skape en moderne, trygg og framgangsrik skole for elever, personale og foreldre
- stimulere elevene til å søke kunnskap
- utvikle elevenes sosiale kompetanse
- gi hver elev en individuelt tilpasset utviklingsplan
- organisere arbeidet i lengre, sammenhengende arbeidsøkter
- la elevene arbeide i store, ulike grupper
- gi alt personale mulighet til å arbeide sammen i team
- gi læreren mulighet til å utvikle veilederrollen
- utforme virksomheten slik at hoveddelen av skolearbeidet kan utføres i løpet av skoledagen

Solid butikk, men ingen gullgruve

En telefon til det svenske Skatteverket viser at ekteparet Mattsson har solide inntekter av sin konsulentvirksomhet. I 2002 tjente Ingemar Mattsson 535600 kroner, Ingrid Mattsson 407900. De har ikke skattepliktig formue. Da en del av den skattepliktige inntekten må komme fra deres pensjoner, bekrefter disse tallene Mattssons utsagn om at han ikke er blitt rik av sitt arbeid som skolereformator.

Selve firmaet Mattsson konsulter AB hadde i 2002 en nettoomsætning på kr. 828 667. Årsresultatet var på kr. 21251. Lønningene er trukket fra nettoomsætningen, opplyser Bolagsverket. Styremedlemmer i aksjeselskapet Mattsson konsulter AB er Ingemar Mattsson (f.1924), Ingrid Mattsson (f.1935) og Jonas Ingemar Mattsson (f.1966), får Lektorbladet vite i Bolagsverket i Sundsvall.

Ekteparet Mattsson har solid levebrød som skolereformatorer, men det er nok norske konsulentfirma som kan oppvise større tall i regnskapsbøkene.

Når Ingemar og Ingrid Mattsson driver denne virksomheten inn i høy alder, er nok idealisme drivkraften. Det flyter nok mer penger som følge av Skola 2000 på norsk side av grensen.

Look to Sweden?

Lektorbladet har i flere reportasjer vist hvordan den svenske skolereformen Skola 2000 i stadig større grad setter sitt preg på den videregående skolen i Norge: Forlenget skoledag for allmennfagelever, studieøkter, individuelle læreplaner, team, grupper i stedet for klasser – alt har plutselig dalt ned over lærere og elever over det ganske land. Lektorbladet ønsket å vite hvor det hele kommer fra – og vi fant det: Det svenske ekteparet Ingrid (69) og Ingemar Mattsson (80) fortalte oss gjerne om hvilken stor suksess det private, familiedrevne konsulentfirmaet deres har hatt i Norge. Samtidig kom det klart fram at de har hatt problemer med å slå igjennom på hjemmebane – bare 14 svenske skoler har tatt konseptet deres etter snart 15 år. På Skola 2000s hjemmeside presenteres Namsos videregående skole som "deres skole" – og innen Norge har Namsos vært pilgrimsmål for rektorer og skolepolitikere i hopetall.

Responsen i Norge har vært enorm: Flere tusen norske skole-

folk har valfartet til de svenske Skola 2000-skolene. Sentralstyret i Norsk Lektorlag ønsket å besøke en av disse skolene, men fikk beskjed om at besøket skulle koste kr.10000,-. Norsk Lektorlag ønsket ikke å besøke en skole på slike premisser og avlyste besøket. Men vi kan regne med at store beløp er blitt lagt igjen av norske skoleturister i Sverige de siste årene.

Så har vi det store spørsmålet: Hvorfor har den private skolemodellen Skola 2000 slått slik an i Norge, mens bare 14 av de 5900 svenske skolene vil ha den? Det må rett nok sies at Skola 2000 nok har hatt innflytelse på andre svenske skoler også, uten at dette lar seg tallfeste. Men 99,5% av de svenske skolene er i k k e Skola 2000- skoler.

Vi opplevde Ingrid og Ingemar Mattsson som virkelige idealister som fortsetter sitt arbeid for å reformere skolen lenge etter det som er vanlig pensjonsalder. Men vi synes at det private konsulentfirmaet som de representerer, har

fått en helt uforholdsmessig stor innflytelse på norsk skole. De kan ikke dokumentere resultater i form av økt læringsutbytte. Et lite eksempel på hvor ukritiske vi nordmenn er: Mange skoler utvider skoledagen etter Skola 2000 – mønster uten f.eks å tenke på at de svenske elevene faktisk får et varmt måltid på skolen. I stadig flere norske skolekantiner selges det nå varmmat – men elevene må betale selv.

Det koster penger å bygge vegger og korridorer i nye skolebygg, og vi tror Ingemar Mattsson peker på noe viktig når han viser til at politikere ser på Skola 2000 som en mulighet til å spare penger på skolebudsjettene.

Ingemar og Ingrid Mattsson har sin bakgrunn i svensk grunnskole. De er ikke pedagogiske teoretikere, men praktikere med god forretningsans. Deres skolereformer har mye til felles med Mosse Jørgensens ideer om skolen. Men verken Mattssons eller Jørgensen er blitt profeter i eget land – og deres tanker kan ikke ses på som nye eller originale lenger. P.T.L.

Skola 2000 i Lektorbladet

Lektorbladet har i flere reportasjer og artikler de to siste årene vist hvordan Ingemar og Ingrid Mattssons Skola 2000 har gjort sitt inntog i Norge. Olav Duun videregående skole i Namsos står på Skola 2000s hjemmeside som deres "egen" skole. Lektorbladet besøkte skolen under byggingen (nr. 2/2002) og har en rapport fra reformskolen

(nr.2/2003). Olav Duun videregående skole er hovedtema i nr.2/2004, Skola 2000 har også hatt stor innflytelse på Bergeland videregående skole i Rogaland, som er hovedtema i nr.2/2003. Skola 2000 omtales i lederartikkelen i nr. 4/2004: "Skolereformen som ingen har vedtatt". Tidligere numre av bladet er lagt ut på Norsk Lektorlags nettsider www.norsklektorlag.no.

Else Wigen Berner:

- Skola 2000 er en tragedie for allmennfagelever!

Else Wigen Berner, leder for Rogaland Lektorlag, har i lang tid advart mot Skola 2000s inntog i norsk skole. Ved siden av Nord-Trøndelag er Rogaland det fylket som er kommet lengst i å innføre den svenske skolemodellen. Berner kjenner problemene selv på kroppen. Hun underviser ved Bergeland videregående skole, der nybygget fra 2002 ble planlagt etter Skola 2000 – konseptet. Lektorbladet har bedt Else Wigen Berner om å kommentere vår reportasje fra Sverige. – Skola 2000 er en ideologi basert på rasering av kunnskapsskolen, sier Wigen Berner i dette intervjuet med Lektorbladet.

Else Wigen Berner er leder for Rogaland Lektorlag. Foto: P.T.L.

Skola 2000 er en reform basert på arkitektur og sosialpedagogikk, sier Else Wigen Berner. Ved å endre tradisjonelle skolebygg, bryte opp klassestrukturen og fjerne tidsrammene tror man at elevene skal lære mer. Lærerne skal være veiledere eller "arbeidsformenn", som en representant for Rogaland fylke sa. Det er symptomatisk at arkitektene bak Skola 2000 har sin bakgrunn fra grunnskolen.

- Men Skola 2000 er populært i Sverige?
- Slett ikke, og det er en utbredt misforståelse i Norge. Bare 14 av 5900 skoler

er Skola 2000-skoler. Halvparten av disse skolene er privatskoler, der elevene selv velger denne pedagogikken.

PRIVATPRAKTISERENDE ELEV

- Hvordan ser du på Skola 2000 i forhold til kunnskapsskolen?

- Skola 2000 er en ideologi som viderefører nedbyggingen vi har hatt av kunnskapsskolen. Dette passer mange av de såkalte "reformpedagogene". De bruker honnørord som individuell opplæring, elevenes rett til å bestemme selv hva han/hun vil lære, elevens rett til selv å velge arbeidsform. De innfører "den privatpraktiserende eleven".

- SKOLA 2000 MANGLER FORSTÅELSE FOR KUNNSKAPSFORMIDLING

- Hva med læreren i dette systemet?

- For Skola 2000 er ikke fag og kunnskap viktig. For Skola 2000 sier lite om den inspirerende og kunnskapsrike læreren som skal være leder for innlæringen. I mitt fylke, Rogaland, er lærerne faktisk blitt beskrevet som "hindringsfaktorer" for utviklingen i skolen. Jeg mener at Skola 2000 mangler genuin forståelse for hva kunnskapsformidling er. Skrivebordspedagogene i skolebyråkratiet sammenlikner lærere som ønsker klasse-rom, tavle og til og med kateter, med representanter for den gamle prusser-

skolen. Lærere som advarer mot den nye pedagogikken, blir stemplet som gammeldagse uten evne til fornying, sier NLLs fylkesleder i Rogaland.

TRAGEDIE FOR ALLMENN FAG

- Hva med Skola 2000 i allmennfag?

- Etter mitt skjønn er Skola 2000 en tragedie for allmennfagelevne. Skolen blir en oppbevaringsplass mer enn et senter for læring. Undervisningen blir vanskeliggjort. Skoleledelsen legger faktisk fysiske hindringer i veien for at vi allmennfaglærere kan gi god undervisning. Ved min skole har vi ikke klasserom – vi har arbeidslandskap. Mine 30 elever må sitte i et rom avdelt med en glassvegg midt i rommet. Det er umulig å snakke til alle på en gang. Jeg må faktisk stå ved enden av glassveggen og heve stemmen betraktelig. Elevene protesterer til ledelsen – de vil ha bort glassveggen. Men her er tydeligvis ikke elevene i sentrum – det er prinsippene som er viktige. Undervisningstid er omgjort til selvstudium, elevene beveger seg fra "læringsstasjon" til "læringsstasjon". Resultatet er fragmentarisk kunnskap og elever på selvstyr.

LÆRERNES ARBEIDSFORHOLD ER FORVERRET

- Hva med lærernes arbeidsforhold?

- Skola 2000 oser av lærerforakt. Ved

min skole har vi ikke lenger felles lærerrom. Vi har en kantine som vi deler med elevene. Da skolen skulle bygges om etter Skola 2000-modellen, skrev alle lærerne under et brev til ledelsen med ønske om et felles lærerværelse. Dette ble blankt avvist. Nå sitter vi spredt i små glassbur med innsyn fra og til elevene på alle sider. Vi er som akvariefisk! Det er ingen steder hvor vi ikke blir sett, unntatt på toalettet. Lærerne skal ikke ha noen privatsfære på skolen.

- Men arbeidsrom har dere?

- I det såkalte arbeidslandskapet har vi ikke kateter, faktisk har vi ingen plass til å legge fra oss bøker eller sitte ned. Lærerne har et arbeidsrom med glassvegg til elevenes arbeidslandskap. For å komme inn i arbeidsrommet må vi gå gjennom elevenes arbeidslandskap. Dette er svært forstyrrende for elevene.

ELEVENE FRATATT SOSIALT MILJØ

- Hvordan opplever elevene dette?

- Jeg synes synd på elevene. Elevene er

fratatt det sosiale miljøet som en klasse er. Elevene må ha lærerne rundt seg til alle tider. De bruker kantine svært lite. For elevene er spisepausene fritid, fritid også fra lærerne. For å oppnå det må de ut av bygningen.

POLITIKERNE LAR SEG BLENDE

- Men mange politikere ønsker Skola 2000?

- Det skyldes en kombinasjon av innflytelsesrike reformbyråkrater og økonomi. Skola 2000 gir en mulighet for mindre undervisning og mer selvstudium. Eleven skal selv være ansvarlig for egen læring, og læringsoppdrag er billigere enn vikarutgifter. Man kan også spare penger ved å samle elevene i større grupper.

- Er Skola 2000 i Norge skikkelig evaluert?

- Slett ikke. Jeg synes at det er uansvarlig å innføre en reform som ikke er evaluert. Det er å gamble med elevenes framtid. De resultatene som vi nå etter

hvert får tilgang til, er svært negative. Et eksempel er Hå kommune i Rogaland med såkalte foregangsskoler i reformpedagogikk. Nå kommer resultatene – de ligger på bunn nasjonalt når det gjelder kunnskap.

ELEVENE MÅ BETALE REGNINGEN

- Hvordan ser du på framtiden?

- Det er ikke første gang at politikere lar seg lure av byråkrater og kortsiktig økonomisk gevinst. Jeg er redd for at elevene må betale regningen. Jeg tror at vi må se for oss at 4-5 elevkull vil bli utsatt for denne pedagogikken før det går opp for foreldre og politikere at denne sosialpedagogiske reformen fører til dramatisk dårlige læringsresultater. Når du sitter der uten nødvendige kunnskaper, hjelper det lite at undervisningen var basert på Skola 2000 – en ideologi basert på honnørord, sier fylkesleder Else Berner engasjert.

Husk Faglig-pedagogisk dag tirsdag 4. januar 2005

Internett: www.fagpeddag.no

Spørsmål: fagpeddag@uv.uio.no

Faglig inspirasjon
påfyll?
siste nytt gratis diskusjon etterutdanning

Ansvar for egen læring hindrer kunnskapsutvikling

Referert av Fred Olav Slutaas

Det står ikke så bra til i det skole-systemet nordmenn ofte henter inspirasjon fra, det svenske. Skolverket – den svenske parallellen til Utdanningsdirektoratet – gjennomførte en stor undersøkelse med tester, intervju osv i 2003, der de sammenliknet med nivået i 1992. Konklusjonen er klar: Elevene lærer mindre nå (bortsett fra engelsk), de leser dårligere og de kan mindre matematikk. En av hovedgrunene er i følge pressemeldingen, slik vi leser pressemeldingen, nettopp den pedagogikken som mange norske skoleledere ukritisk har importert fra Sverige (f.eks. Skola 2000), som medfører at elevene arbeider mye mer på egen hånd enn tidligere i så å si alle fag. Skolverket konkluderer med at denne arbeidsmåten er et hinder for kunnskapsutvikling: "Skolverket menar att eget arbete som en generell metod för at förbettra resultaten kan vara ett hinder i vissa ämnen och förmånga elevers kunnskapsutveckling".

Konklusjonen i svenske Skolverket er stort sett den samme som i et doktorgradsarbeid ved NTNU tidligere i år: Elever som får ansvar for egen læring og bare sporadisk veiledning i stedet for undervisningsaktiviteter ledet av lærer, opplever mye lediggang og lite læring.

Ikke nok med det: Det å "lære å lære", å fokusere for mye på å kunne "samarbeta" og å søke informasjon, dvs. selve prosessene og delvis "sosial kompetanse", som lenge har hatt høy status som elevautonom metode også i Norge, kan være et hinder for kunnskapslæring.

"Økat arbete med processmålen, som exempelvis att kunna samarbeta och söka information, kan risikera att undervisningen förlorar fokus på innehållet och de kunnskaper som krävs för att nå målen".

Sverige har mange ukvalifiserte lærere (Jfr.Skolverkets lägesbedömning 2004). Dette er en utvikling som har eskalert fordi ukvalifiserte lærere kan få både vanlig tilsetning og bli medlemmer av den største lærerorganisasjonen, Lärarforbundet. (men ikke Lärarnas Riksförbund). Det finnes nesten ikke lektorer i gymnasskolan. Men nå advarer Skolverket mot utviklingen. De mener at det er grunnleggende for rettferdig karaktersetting at rektorer og lærere har relevant utdanning: "Bare två av tre lärare har utbildning i det ämne de undervisar i. I de frittstående skolorna är andelen ännu lägre. Brister i kompetens hos lärare och rektorer får till följd att elever inte garanteras en rättvis bedömning og betygsättning."

Sverige har dessuten, for mange år siden, forlatt det eksamenssystemet vi kjenner fra Norge og de fleste andre europeiske land. De svenske elevene som "tar studenten", får bare standpunkt karakterer. Dette har, selvsagt, ført til mange beskyldninger om karakterer som ikke er til å stole på, som er for høyt

Gymnasnavnet har overlevd i Sverige, men hvordan er nivået? Foto: P.T.L.

satt osv, slik at det i dag blir stadig mer vanlig at høyskoler kjører egne opptaksprøver. I tillegg brukes "høgskoleprøvet".

For å oppsummere: Sverige er på mange måter trendsetter for det moderne sosialdemokratiets tidstypiske skolepolitikk: Ingen eksamen, ingen strenge kompetansekrav til lærerne, lønnsutjevning og nesten bortfall av lønn for kompetanse, stor metodefrihet for elevene og ansvar for egen læring, svært mange fag- og nivåvalg for elevene. Dermed går nivået etter hvert ned på begge sider av kateteret .

- Det vil bli enda verre før det kan bli bedre igjen, uttalte nylig en svensk skoleleder. Vi håper at det vil bli bedre, men mange svensker tror ikke det vil skje før man igjen begynner å stille krav til både lærere og elever og dessuten endrer de pedagogiske metodene til mer fast struktur og lærerorganiserte aktiviteter.

En julehilsen

Gro Elisabeth Paulsen er leder i Norsk Lektorlag. Foto: P.T.L.

For meg har førjulstida alltid vært den hyggeligste perioden i skoleåret. Når sommerferien nærmer seg, ligger det også forventning i luften, men da er feststemningen knyttet til avskjeder, oppbrudd og uro. Før jul dominerer vissheten om at man etter ferien stort sett skal få fortsette, videreføre, forbedre og fullføre det påbegynte. Mørketida gjør det enklere å roe deg ned for fordypning. I skolen eksisterer fortsatt fenomenet julefred, selv om det er en folkesport å klage høylytt over julestri, kommersialisering og hektisk julehandel.

Fra gammelt av skulle julefreden omfatte alle levende skapninger, og juleskikkene bidro for en kort periode til å dempe motsetninger og fiendskap og forskjellen på høy og lav. I det gamle bondesamfunnet

var idealet at til jul skulle alle mennesker få del i det som fantes av mat og husvarme. Dette merkes fortsatt i de ulike juleskikkene omkring på skolene. I denne tida vanker ros og forsonlighet og stor vilje til å legge bebreidelser og motsetninger til side, - til utpå nyåret en gang.

De fleste skoler har julefeiring, og ganske mange feirer mye. Førjulstida er en kulturell blomstringstid i skolen, med forming og utsmykning, musikk og sang, skuespill og høytlesning. De fleste skoler mestrer på en utmerket måte å kombinere gamle tradisjoner med en ny og flerkulturell elevmasse. Man lager egne og nye varianter av de norske juleskikkene, og beholder det mest sentrale ved det gamle, nemlig en inkluderende julefred for alle. Det er påfallende at denne evnen til smidig og vettug fornyelse utfolder seg nettopp i den perioden av året da tradisjoner og nostalgi holdes høyest i hevd. Når elevene får velge, ønsker de seg gamle oppskrifter på "kosetimer", og de legger ofte ironien til side. Selv russeren vil helst være smånisser, mens lærer leser H.C.Andersen, Prøysen eller Asbjørnsen & Moe. Aller siste time før jul, før alle spres til sine individuelle ferieopplegg, vil de ofte sitte helt, helt stille og lytte og være i klassefelleskapet.

Hvordan klarer vi å opprettholde denne førjulsidyllen med juleaktiviteter på de fleste skoler i landet? Takket være læreplanenes kompetansemål for julefeiring?

Takket være et rundskriv kalt "Retningslinjer for målstyrt dispo-

nering av fellestid i desember måned: Tilpasset feiring for alle."? Takket være "Vurderingskriterier for helhetlig kompetanse, måloppnåelse i delmål julefeiring.?" Takket være eksamensformer som måler kulturell og sosial julefeiringskompetanse?

Svaret er selvfølgelig nei. Svaret er at mye av det beste i norsk skole opprettholdes av uskrevne regler, av tradisjoner, av kunnskap og erfaring om hva som fungerer godt, kulturelt og menneskelig. Humanistiske verdier og allmenndannelse er grunnmuren for virksomheten i skolen. Disse verdiene må både forvaltes og fornyes av et samlet lærerkorps uten detaljert regelstyring og uten detaljert målstyring. Den helhetlige kompetansen, det som vi før kalte allmennannelsen, må pleies og dyrkes, men det har vært et feilspor å ville gjøre dette gjennom sentralisme. Så lenge skolen har kunnskapsrike, kritiske og reflekterte lærere, vil de gode tradisjonene stadig berikes, forvandles og opprettholdes.

På vegne av sentralstyret ønsker jeg alle våre medlemmer en riktig god og fredelig juleferie og et godt nytt år!

Gro Elisabeth Paulsen

LOKALE FORHANDLINGER HØSTEN 2004

Av generalsekretær Otto Kristiansen

Generalsekretær Otto Kristiansen. Foto: P.T.L.

Vi har foreløpig ikke en samlet oversikt over resultatet av høstens lokale lønnsoppgjør fordi forhandlingene ennå ikke er fullført i alle kommuner og fylkeskommuner. NLL har brudd i to fylkeskommuner. Dessuten har Arbeidsrettens kjennelse når det gjelder funksjonstillegg, ført til at forhandlingene vil bli gjenopptatt enkelte steder. Følgelig har vi ennå ikke fått gjennomført en evaluering av forhandlingene.

Arbeidsretten har nå avsagt kjennelse i saken Utdanningsforbundet hadde anlagt mot KS angående striden om forståelsen av et punkt i den nye tariffavtalen om funksjonstillegg (saken dreier seg primært om godtgjøring av kontaktlærerfunksjonen). Utdanningsforbundet vant saken, og Arbeidsretten sier bl.a.: "Funksjonstillegget til arbeidstaker som fikk sitt funksjonstillegg omregnet til et kronebeløp pr. 1. mai 2004 etter bestem-

melsen i protokolltilførsel 10j) første setning, skal videreføres uavhengig av om det før eller etter 1. august 2004 har skjedd en reduksjon av de tilknyttede arbeidsoppgavers art eller omfang".

Kjennelsen får størst konsekvenser for kontaktlærere, og betyr i praksis at alle som var klassestyrere/kontaktlærere pr. 30.04.04, og som er klassestyrere/kontaktlærere i inneværende skoleår, skal ha samme godtgjøring nå som i forrige skoleår, uavhengig om de har ansvaret for færre elever, og uavhengig av om de har ansvaret for en ny gruppe elever. En eventuell differanse skal etterbetales fra 01.08.04.

NLLs tillitsvalgte har mottatt fyldigere informasjon om dette, og medlemmene kan også finne mer informasjon på våre nettsider.

Vi vet likevel en del om oppgjøret så langt, blant annet fordi vi har fått inn flere protokoller, og vi har hatt god kontakt med våre lokale hovedtillitsvalgte. Gjennomgående er det positive signaler vi får, og alt tyder på at våre forhandlere nok en gang har gjort en god jobb. De viser at lektorer med sin solide allmennkompetanse ikke har problemer med å hevde seg i en forhandlingssituasjon. Vi er svært takknemlige for alt arbeidet våre forhandlere har lagt ned i forhandlingsprosessen.

Vi ser ut til å ha fått god uttelling, flere steder faktisk bedre uttelling enn vanlig pro rata tenkning skulle tilsi. Men det er også slik at ikke alle våre medlemmer har fått noe lønnstillegg, og for dem dette gjelder, vil det kunne oppleves som urettferdig. Det største problemet i denne forbindelse er nok at informasjonen og åpenheten omkring kriteriene for lønnsfastsettelsen ikke er god nok, og

her er det den lokale arbeidsgiver som svikter.

I henhold til hovedtariffavtalen skal det utvikles en lokal lønnspolitikk. I kapittel 3, § 3.2: Lokal lønnspolitikk heter det: "Lønnsystemet forutsetter lokal lønnspolitikk som må gjøres kjent for alle ansatte. Det må være en sammenheng mellom kommunen/fylkeskommunens virksomhetens mål og den lokale lønnspolitikken. Det bør være en naturlig sammenheng mellom arbeidstakerens kompetanseutvikling og lønnsutvikling".

På dette området har mange lokale arbeidsgivere forsømt seg. I og med at rektorene har stor innflytelse på resultatet, må de bli flinkere til å involvere de ansatte og deres tillitsvalgte i utviklingen av en slik lønnspolitikk, slik at det er full åpenhet omkring dette. Denne type forhandlinger er relativt ny for alle berørte parter, og våre forhandlere må selvsagt også bestrebe seg på å bli enda bedre, men det er arbeidsgiver som må ta hovedansvaret for å følge opp tariffavtalens bestemmelser når det gjelder utvikling av lokal lønnspolitikk, og rektorene må bli dyktigere i den delen av prosessen som foregår på skolenivå.

Vi har noen medlemmer utenfor skoleverket som er plassert i kapittel 5 i den kommunale tariffavtalen, også kalt Akademiker-kapitlet fordi alle Akademiker-medlemmer blir forhandlet for etter bestemmelsene i dette kapitlet. All lønn fastsettes lokalt, men ikke bare slik vi kjenner det fra kapittel 4C, der flertallet av våre medlemmer befinner seg. Forhandlingsbestemmelsene i kapittel 5 er slik at man alltid vil kunne sørge for at medlemmene sikres en anstendig minstelønnsutvikling.

De resultatene vi har fått inn fra kapittel

5-forhandlingene, er meget gode og viser at våre forhandlere har gjort en svært bra jobb. Minst like viktig er det at rapportene fra våre forhandlere vitner om større profesjonalitet fra arbeidsgivers side under forhandlingene i kapittel 5 enn tilfellet har vært i kapittel 4C. Dette skyldes nok at de lokale arbeidsgiverne i kapittel 5 er flinkere til å følge opp tariffavtalens bestemmelser om å

utvikle en lokal lønnspolitikk. NLL går inn for at lokale tillegg skal være personlige, og at det først og fremst er innsatsen i "skolestua" som skal belønnes. Derfor er vi lite begeistret for funksjonstillegg, og har i dette oppgjøret støtt på problemer i kommuner og fylkeskommuner der arbeidsgiver og andre lærerorganisasjoner har prioritert å bruke av den lokale potten til ekstra

godtgjøring av kontaktlærere. I noen fylker har så å si hele potten blitt brukt til funksjonstillegg, og det har dermed ikke vært ført reelle forhandlinger. For NLLs vedkommende har det ført til to brudd. Hva konsekvensen blir når forhandlingene som følge av Arbeidsrettens kjennelse nå gjenåpnes i flere kommuner og fylkeskommuner, gjenstår å se.

Magne Sægrov i Sogn og Fjordane Lektorlag:

–Sterk misnøye med arbeidsgiverkravene i lokale oppjør

Magne Sægrov. Foto: Privat

Det er spesielt de såkalte arbeidsgiverkravene mange reagerer på. Det sier Magne Sægrov, som er medlem av styret i Sogn og Fjordane Lektorlag og tillitsvalgt for det største NLL-laget i fylket.

Høyt profilert fylkespolitiker

Sægrov har vært forhandler for NLL i lokale lønnsoppgjør to ganger – og som tidligere høyt profilert fylkespolitiker kjenner han systemet fra "den andre siden". Mange mener at det var den 56 år gamle realistens forhandlingsteknikk, teft og utholdenhet som bidrog til at NLL-medlemmer i Sogn og Fjordane kom meget godt ut av høstens oppgjør. Men Sægrov er likevel ikke fornøyd med tingenes tilstand.

Arbeidsgiverkrav

– Mange med meg stiller seg uforstående til de såkalte arbeidsgiverkravene, som Hovedtariffavtalen nevner uten å definere dem nærmere, fortsetter han. -- Jeg vet at slike krav har vært vanlig ved lokale oppgjør i kommunal sektor, men jeg savner sentralt gitte føringer for bl.a. omfanget på dem. Vi opplever nemlig at arbeidsgiver forsyner seg av en betyde-

lig del av potten gjennom disse kravene. Både i år og i 2002 gjorde fylkeskommunen det klart for rektorene at arbeidsgiverkravene i første rekke skal brukes til å øke forskjellen i lønn mellom lektorer på topp og avdelingsledere, ettersom man mener sistnevnte gruppe ikke er kommet godt nok ut av de sentrale oppgjørene. Resultatet blir relativt saftige tillegg til avdelingsledere på enkelte skoler. Dermed omgjøres lokale lønnsoppgjør til rene justerings- og normeringsforhandlinger, noe som neppe var meningen. Jeg er enig i at avdelingsledere skal ha god avlønning, men midlene må tas av en helt annen pott.

Er det enighet blant organisasjonene om dette?

– Ja, men husk at de fleste avdelingsledere er organisert i Utdanningsforbundet. Derfor kvier deres forhandlere seg for å protestere mot at denne gruppen skal få god uttelling av frykt for å miste dem. Vår erfaring er for øvrig at arbeidsgiver ikke er villig til å diskutere arbeidsgiverkrav som gjelder mellomledere. Våre prioriteringer ble generelt tatt for lite hensyn til da de ofte kom i kon-

 Svein Magne Sirnes
lektorbladet@norsklektorlag.no

Dersom ikke kommuner og fylkeskommuner tar lokale lønnsoppgjør for lærere mer seriøst, er jeg stygt redd denne form for lønnsfastsettelse vil komme enda mer i vanry.

flikt med kravene fra rektorene. Fylkets lønnspolitiske plan slår fast at lærerne skal ha en pro rata-del av midlene, men dette tas det ikke hensyn til.

Organisasjonene opplevde også at arbeidsgiver ville gi høye lønnstillegg til medlemmer som selv ikke hadde fremmet krav – og som neppe ville ha kommet høyt opp på prioriteringslistene, for eksempel pga. liten ansiennitet. Men arbeidsgiver lot seg ikke rikke. Midler ble faktisk overført fra skole til skole – og fra Utdanningsforbundets medlemmer til NLL-medlemmer og vice versa.

– Vi prøvde å rette opp dette, men ble blokkert av arbeidsgiver. Rektorene var

for øvrig til stede hele tiden under forhandlingene, noe organisasjonene ikke satte særlig stor pris på, forteller han.

Skole-CV

Magne Sægrov var heller ikke glad for utformingen av kriteriene i kravskjemaene som ble benyttet.

– Fylket er i ferd med å utvikle en lønnspolitisk plan, og kravskjemaene (som ingen av organisasjonene hadde sett før de ble sendt ut) skal gjenspeile prinsippene i denne. Ett av kriteriene dreide seg om resultater og resultatoppgjør. De fleste av våre medlemmer som leverte inn kravskjema, hadde fylt ut også dette punktet og mente seg berettiget til et tillegg. Men Utdanningsforbundet bestem-

te seg for ikke å fremme krav på grunnlag av dette kriteriet og fikk støtte fra rektorer. Det er meget betenkelig og respektløst å be folk forholde seg til et slikt punkt og i ettertid si at man ikke har brydd seg om det de har anført.

Sægrov tror ellers at fornuftig bruk av et skole-CV, der lærere fører opp alt som har å gjøre med deres yrkesutøvelse, kompetanseutvikling og øvrige elevrelaterte virksomheter, kan være en brukbar vei å gå for å avmystifisere lokale lønnsoppgjør, men han vedgår at han skjønner godt hvorfor mange medlemmer tar avstand fra alt som smaker av personvurdering på grunnlag av ikke-målbare kriterier.

11 spørsmål om Kunnskapsløftet

Av Gro Elisabeth Paulsen, leder i Norsk Lektorlag

Kristin Clemets skolereform har fått navnet "Kunnskapsløftet". Statsråden har understreket at det her dreier seg om et løfte. Jeg velger å forstå ordet "løftet" med den tvetydigheten som norsk språk tillater: Det må kunne forstås både som et løfte om og et løfte for å heve kunnskapen i skolen. "Kunnskapsløftet" er derfor et lovende navn på reformen.

Reformen kommer i 2006. De første fagplangruppene ble oppnevnt i sommer. Våren 2005 sendes forslagene til nye læreplaner ut på høring. Skoleåret 05/06 skal brukes til kompetanseheving og planlegging. Norsk ungdom har krav på et skolesystem med like høye faglige ambisjoner som i andre land og må forberedes på å delta i et internasjonalt kunnskapsfunn. Det er derfor rimelig at læreplangruppene bruker andre lands faglige ambisjonsnivå som sammenligningsgrunnlag, særlig for krav til studiekom-

Gro Elisabeth Paulsen. Foto: P.T.L.

petanse. Men fortsatt er det mange ubesvarte spørsmål om den nye fag- og timefordelingen. Stortinget har blant annet vedtatt at matematikkfaget skal styrkes, og at 2. fremmedspråk blir obli-

gatorisk, men utvider bare timetallet i grunnskolen.

1. Hvorfor får noen program kun 30 uketimer, mens andre får 35?

I Reform 94 ble studieretningene for allmennfag og yrkesfag gjort så likeverdige som mulig. Likevel var det hevet over diskusjon at elever på yrkesfaglige studieretninger skulle få flere undervisningstimer og bli organisert i halvparten så store klasser som i allmennfaglig studieretning. Denne nedprioriteringen av allmennfagelevne skjedde selv om det er stort behov for mer varierte og ressurskrevende undervisningsformer også på denne studieretningen. Det er derfor skuffende at departement og Storting ikke diskuterer å gi program for studiespesialisering flere timer når matematikk og fremmedspråk skal styrkes. I stedet må timene tas fra andre fag, og kampen mellom fagene vil ta mye oppmerksomhet fra den viktige diskusjonen om innhold og prinsipper i læreplanene.

2. Har man politisk mot til å gjøre læreplanene både krevende og tydelige?

Diskusjonen om hvilke emner og ferdigheter som er mest sentrale innen et fagområde, er alltid vanskelig, og løsningen kan bli å overlate mye til lokal valgfrihet. Det innebærer en viss fare at stor lokal valgfriheten kan bli en frihet til å velge "light-utgaver" av fag som vil gjøre det enklere å sette gode standpunkt karakterer. I Sverige har man erfart at skoler har senket kravene til elevene for å få best mulig resultater, både på nasjonale prøver og på kursene elevene gjennomgår. Det er ingen grunn til å tro at vi i Norge er hevet over slike problemer. Nettopp balansen mellom sentral detaljstyring av emner og faglig nivå og lokale tilpasninger blir en hovedutfordring for læreplangruppene. En mulig vei å gå er å bruke det gamle prinsippet om kursorisk og statarisk pensum, eller kjerneemner og tilvalgsemner.

3. Vil man åpne for kommunal meto-destyringen?

De nye læreplanene skal kun beskrive faglige kompetansemål. Stortingsmelding 30 vektlegger tilpasset undervisning, noe som tilsier at hver lærer må få profesjonell frihet til å velge metode i den aktuelle elevgruppen. Dette kan komme i konflikt med enkelte skoleeiere som vil tolke lokal metodefrihet dit hen at det skal vedtas detaljerte, kommunale, "pedagogiske plattformer" som pålegger bruk av visse metoder. Da vil metodevalget fortsatt være politisk-økonomisk styrt og bli like lite fritt som før reformen.

4. Vil man drive metodestyrt ved å gjøre mappevurdering obligatorisk?

Visse fagspesifikke metoder, slik som for eksempel laboratorieøvelser i kjemi, vil antakelig fortsatt ha plass i læreplanene. Men prosjektarbeid som obligatorisk metode skal altså ut. Likevel ser vi nå framstøt for å innføre mappevurde-

ring som generell metode ved å innføre den som obligatorisk vurderingsmetode. Mange vil huske det mislykkede forsøket på å innføre obligatorisk "elevbok" eller "læringsbok" i R94 og vil gjenkjenne dagens argumenter for mappevurdering som "den for tiden politisk korrekte metoden". Mappevurdering skiller seg hovedsakelig ut fra gamle arbeidsmapper og innføringsbøker ved at metodikken er bedre systematisert og også krever elevens egen skriftlige kommentar til eget arbeid. Dette siste kan føre til en byråkratisering av den tenkeprosessen som elever alltid gjør når de reflekterer over egne prestasjoner og resultater. Når mappevurderingen også innebærer lærers vurdering av elevens egen selv-vurdering, kan den stimulere til hykleri hos eleven. Selve mappa som produkt kan dermed bli mer sentral enn de ferdigheter og faglige kunnskaper som er det egentlige målet for metodikken. For å unngå en slik utvikling må heller ikke denne metoden opphøydes til obligatorisk.

5. Vil de +- 25 % brukes av skoleeier for å få personalkabalen og budsjettet til å gå opp?

Reformen skal gi en mer fleksibel og mer mangfoldig skole som gir bedre læringsresultater for samtlige elevtyper. Ønsket om fleksibilitet førte til vedtaket om at "inntil 25 % av timetallet i det enkelte fag skal kunne disponeres ut fra lokale og individuelle behov." Også her kan vi få en motsetning mellom lokale behov på kommunalt eller fylkeskommunalt nivå og elevens individuelle behov. Mange lærere foretrekker sentralgitte bestemmelser fordi de har erfart at lokal styring først og fremst tar økonomiske hensyn. Mange har derfor vært skeptiske til hvordan denne fleksibiliteten ville brukes lokalt. Men departementet har slått fast at kompetansemålene for fagene skal stå fast. Målene i fagplanen kan altså ikke reduseres med 25 % selv om timetallet i faget reduseres og omdisponeres for bruk i et annet fag. Dessuten skal foreldre ha et ord med i laget når avgjørelsen om +-25% tas. Dette vil hindre slike utslag som at en

Skal mappevurdering erstatte eksamen?
Foto: P.T.L.

lokal skoleeier skulle vedta færre undervisningstimer i matematikk og flere undervisningstimer i andre fag fordi man ikke har matematikklærere men må sysselsette fast ansatte med andre fag.

6. Har man politisk mot til å omtale noe som bedre og noe som dårligere?

Kompetansemålene skal gi mest mulig presise vurderingskriterier for faglige kunnskaper og ferdigheter. Noe må med andre ord karakteriseres som faglig godt i forhold til noe som er dårligere. Tendensen i norsk skole til å ville rose alt har ført til ettergivenhetskultur, manglende læringstrykk og dårlig utviklede læringsstrategier hos elevene. Skal reformen lykkes i å rette på dette, må ikke de nye vurderingskriteriene bli for vage. Samtidig er mekaniske og enkle vurderingsprosedyrer uforenlig med tilpasset opplæring. Å sette ord på faglige vurderinger er det kun fagfolk som kan. Reformen krever derfor at kun lærere med solid faglig bakgrunn settes til å vurdere elevene.

7. Blir det tydelig at holdninger skal skilles fra kunnskaper og ferdigheter?

I Kunnskapssløftet skal det skilles mellom faglige mål og holdningsmål. Dagens sammenblanding av holdninger og faglige kunnskaper og ferdigheter ble innført uten en analyse av hva dette kan føre til av ideologisk ensretting og ufaglighet. Å være positiv til miljøvern eller likestilling og å være mot rasisme er vel og bra, men skal ikke figurere som fagplanmål. Derimot bør elever ha kunnskap om ulike vitenskapelig funn og modeller som ligger bak samfunnsdebatten om miljø og økologi. Likeledes bør elevene kjenne den idéhistoriske bakgrunnen for debatten om menneskeverd, og hva som kjennetegner et rettsamfunn, og ha ferdighet i å drøfte spørsmål av politisk, etiske og religiøs/ideologisk art. Dette vil innebære kunnskap om ulike meninger og argumenter som historisk sett har vært anført. Men elevens personlige konklusjoner når det gjelder religiøse og politiske standpunkt, skal ikke vurderes. Det gjenstår å se om de nye læreplanene klarer å rydde opp i dagens tåkedekke rundt tanken om å vurdere hele mennesket når karakterer settes.

8. Vil skolen takle ubehaget ved forskjellighet?

Målstyringen i R94 ble problematisk for mange teorifag. I praksis brukte man industriproduksjon som modell, og tenkte seg læringen delt inn i sekvenser. Verkstedmodellen tvang allmennfagene inn i et system der tenkeprosessen betraktes som kun parataktisk, ikke hypotaktisk. Læringen ordnes i sidestilte sekvenser, og elevene får delkarakter for hver bit. Dette svekket bevisstheten om at abstrakt tenkning og innlæring av kompliserte teoretiske modeller innebærer at man systematisk bygger på, ikke bare føyer til lærestoff. Skolen blir til tider antiintellektuell i bestrebelsene på å gjøre alle fag like. De nye læreplanene må derfor ikke igjen tvinges inn i et mønster som skal gjøre alle fag "kompatible" i alle program.

I dagens vurderingssystem sidestilles lettvinnt reproduksjon av enkle fakta, for eksempel ingredienser i en brøddopp-skrift, med reproduksjon av teorier og tankemodeller, for eksempel innen fysikk eller filosofi. Dermed blir det underslått at det sistnevnte er en form for reproduksjon som faktisk er ganske krevende. Dagens vurderingskriterier definerer all "reproduksjon av lærestoff" som lite verdt faglig, og bidrar til en generell nedvurdering av å ha basiskunnskaper. Det undervurderes at i første omgang må kunnskap kunne reproduseres. Dessuten er en del kunnskap så komplisert at det er en god prestasjon å gjengi den på en ryddig måte. Når Stortinget har vedtatt at basiskompetanse skal få mer oppmerksomhet, må det framgå av læreplanene at viktige stadium på veien til kompetanse er innlæring av lærestoff som blant annet må befestes gjennom reproduksjon.

9. Skal da norsk skole være krevende eller lett?

Bestrebelsene i R94 på utjevning mellom yrkesfag og allmennfag førte til oppgradering av de praktiske yrkesfagene. Dette skulle samtidig kombineres med et ideelt mål om at så godt som hver eneste norsk ungdom skulle få enten studiekompetanse eller fagbrev, eller helst begge deler. Resultatet ble en nedjustering av krav til studiekompetansen. Dette ble sjelden sagt direkte, men skinner gjennom i styringsdokumentene, i sensorveiledningene og kursingen av lærere. Denne problematikken må nå opp til ny og atskillig mer åpen debatt. Skal de faglige kravene være så enkle at 80 % av ungdomskullet sikres gode karakterer, eller skal de faglige kravene være så strenge at kun 30 % av ungdomskullet oppnår gode karakterer? Skal det være lettere å få gode karakterer i allmenne fag i yrkesfaglige program enn i studiespesialiserende program? Det er svært uheldig hvis disse spørsmålene får høyst ulike, lokale svar, for elevene skal med sine karakterer konkurrere på det samme yrkes- og utdanningsmarked.

10. Vil begrepet "elevmedvirkning" få en avklaring?

Også den sentralstyrte innføringen av elevmedvirkning var problematisk i R94. I praktiske fag med håndfaste øvingsoppgaver og synlige produkter kan elevene forholdsvis enkelt delta i faglig planlegging. Dette er mye vanskeligere i fag der produktet av læringen er abstrakt og dermed totalt uoverskuelig for den som kan lite. Det blir ikke kultur for læring i en skole som later som om eleven har samme faglige oversikt som en voksen med universitetseksamen på høyere nivå og dertil pedagogisk utdanning og erfaring. En elev har jo ikke behov for å være elev dersom han har kompetanse som en lektor. Dessuten er det en motsetning mellom reell medvirkning for eleven og forhåndsdefinerte læringsmål som omfatter kunnskaper, ferdigheter og sågar holdninger. Elevene blir skuffet når de opplever at medvirkningen er på liksom. Samtidig vil de gjerne spares for reelle konsekvenser hvis de gjør ukloke og umodne valg. Det er stort behov for en avklaring begrepet elevmedvirkning.

11. Hvordan kombinere forskjellighet med likeverd?

Den nye skolereformen reiser mange spørsmål som ikke bør hoppes lettvinnt over: Hvordan behandle elever likverdige og samtidig både erkjenne og anerkjenne at de kommer til skolen utstyrt med svært ulike talenter, ulik motivasjon og ulikt potensiale for læring? Hvordan belønne de flinkes læring uten å krenke dem som har svakere forutsetninger enn sine heldigere skolekamerater? Skolens styringsdokumenter må stimulere til redelighet på dette området. Lærerpersonalet trenger gode retningslinjer å støtte seg til når de skal drive sitt faglige vurderingsarbeid. Et Kunnskapssløft i skolen krever at mange vanskelige og ubehagelige temaer, som lenge har vært feid under teppet, nå løftes fram og luftes.

Kvalitetssikring over landegrensene

Norsk skole i klemme mellom helhetstenking og faglig krav

Av Anne Stuvøy, cand.polit

Som del av globaliseringen skjer det i dag en omfattende handel med utdanning.

Undervisningsminister Kristin Clemet la høsten 2003 fram et forslag på UNESCOs generalforsamling i Paris om at det skal defineres kvalitetskrav på utdanning slik at en kan sammenligne utdanningstilbud over landegrensen.

Frankrike er et land som har en helt annen kultur i forhold til skole enn Norge. Vurderingene er mer objektive og måler kun ren kunnskap. Det er et helt annet forhold mellom lærer og elev, og læreren tiltales madame og monsieur. Bruk av formelsamlinger er utenkelig i realfag, og bruk av kalkulator er ikke selvsagt. I språkfag er det ikke lov å bruke ordbok på prøver og til eksamen. Norske elever i fransk videregående blir vurdert på lik linje med alle andre franske medelever når de går opp i fransk baccalaureat etter to år. Det finnes ingen spesiell læreplan slik som i Norge. Timetallet er på rundt 40–45 norske skoletimer. Lekser gjør elever om kvelden og i helgene. I enkelte miljøer tar en stor andel av elevene ekstraundervisning i matematikk, og det forventes også at elevene jobber med skolearbeid i ferien.

Finland er kjent for å ha en tradisjonell skolepolitikk. Elevene får bl.a. servert

Anne Stuvøy arbeider ved Klosterskogen vgs i Skien. Foto: P.T.L.

lunsj på skolen. Finsk skolepolitikk er ikke så endringsvillig sammenliknet med skolepolitikken i Norge og Frankrike, der det stadig kommer nye retningslinjer for gjennomføring av eksamen. Finland skårer bra på internasjonale tester, og dette blir lagt merke til i utlandet.

England har standardiserte nasjonale skoletester, helt fra skolestart, slik at de venner seg til systemet. Fra elevene er 11 år rettes testene av ekstern sensor, og

resultatet offentliggjøres i avisene. I engelsk skole har en skoleuniform, klare krav til orden og disiplin og hva som forventes. Foreldrene får beskjed i starten av skoleåret om hvor lang tid elevene bør jobbe med lekser hver dag. Labours satsing på basisfag, lesing, skriveing og regning har bidratt til standardheving.

Norsk skole karakteriseres ved at det er store forskjeller mellom gode og svake elever, store variasjoner mellom presta-

sjonene til gutter og jenter. Jentene leser også mye bedre enn guttene. Norske elever utmerker seg i negativ retning med hensyn til utholdenhet og innsats. Norge plasserer seg blant de aller laveste av samtlige land som deltok i PISA-rapporten når det gjelder interesse og motivasjon for matematikk. Norge gjør det dårligere enn land det er naturlig å sammenligne seg med. I skolesammenheng er det derfor typisk norsk å være gjennomsnittlig, ikke best, slik som vår sosialdemokratiske statsminister Gro Harlem Bruntland uttalte i seiersrusen etter de olympiske vinterlekene i 1994.

Hvordan tenker en seg å sammenligne utdanningssystem når en har så forskjellig skolekultur? Norge har brukt store ressurser på skole og spesialundervisning for å realisere likhetsideologien, nemlig å utjevne de sosiale skillene som kultur skaper, og å oppnå helhetlig kompetanse. Resultater viser at virkemidlene ikke har skapt ønsket utjevning. Dette synliggjør skillet mellom politisk ideologi og realiteten i hverdagen. På samme måte ser nordmenn på seg selv som de mest likestilte i verden, men når det gjelder valg av yrke, er norske jenter svært konservative sammenliknet med jenter i andre europeiske land. Den overdrevne troen på egen fortreffelighet er noe av det som bremser det norske likestillingsarbeidet. Kanskje er det på tide å heve blikket litt utover?

NORSK SKOLEPOLITIKK

Det moteriktige og politisk korrekte begrepet alle politikere og skoleledere må forholde seg til, er helhetstenkning. Begrepet har i snart et halvt århundre skapt debatt omkring vurderingsnormer. Å anvende begreper som helhetstenkning er nødvendig fordi skoleledere skal realisere politikken. Politiske utsagn er ofte kompromisser og vanskelige å endre fordi kompromisser er det minste felles multiplum av hva en kan enes om. På den måten skyves politisk uenighet utover i systemet, og lærere er de som må fronte uklare politiske mål, krav og forventninger i hverdagen. Bruk av tidsriktige begreper er et symbol på at en behersker tidsånden og den rådende organisasjonsteori som presenteres som

gode modeller for endring.

Politikerne har sine retorikk, og politikk er noe annet enn vitenskap, men likevel har vitenskap og forskning vært viktig basis for politikk.

Sosialistisk skolepolitikk framhever likhet, likestilling, demokrati, toleranse, tverrfaglighet, tilpasset undervisning ut fra elevens evner og forutsetninger, mindre vekt på bestemte krav og helhetlig kompetanse. Konservativ skolepolitikk framhever faglige krav, basiskunnskap og karakterer som viktig for motivasjon og læring, og mener at det genetiske grunnlaget er så sterkt at utjevningsspolitikk får begrenset verdi.

Det er en utbredt oppfatning at med fagintegrering og tverrfaglighet forsvinner mye lærestoff og faglige krav. I matematikk og språkfag holder en seg fortrinnsvis til vurdering av fag. Kroppsøvingfaget har siden 70-tallet vært opp tatt av helhetlig vurdering, og resultatene taler for seg selv: 90% får karakteren 4 og 5 til grunnkurs allmennfag. Det ser også ut som tilsvarende gjelder i andre praktisk/estetiske fag og ved prosjekter. Hvorfor skal vi da ha karakterer? Er alle prestasjoner like gyldige når en gjør helhetsvurdering, eller er kvalitet i prestasjoner likegyldig? Helhetlig kompetanse henter sitt idegrunnlag fra vitenskapelig holisme. Hva står den for, og hva menes med det politiske begrepet om at vi skal vurdere den helhetlig kompetansen?

HOLISTISK TENKEMÅTE.

Holisme er en kunnskapsteoretisk oppfatning som hevder at helhet utgjør mer enn summen av delene, at delene henger sammen og utgjør en harmonisk helhet. Holismen blir forståelig gjennom språklige handlinger og uttrykkes gjennom kvalitative vurderinger. Vi som individer ser ulike helheter. Bl.a. innebærer begrepene taus kunnskap, mesterlære eller tacit knowlegde at vi ikke uttrykker all kunnskap på en gang, fordi kunnskapen er internalisert. Holisme står som et alternativ til rasjonalitet og reduksjonisme, som vektlegger forholdet mellom årsak og virkning, noe som i sin tid skapte grunnlaget for framveksten av spesielle fag.

Holismen som retning knyttes til dem som har makt; hæren, kirken og statsforvaltningen. Disse representerer autoritet, orden og internaliserte handlinger. I praksis står holismen i motsetning til demokrati, fornuft, universalisme og menneskerettigheter.

HELHETSTENKNING I SKOLEPOLITIKK.

Helhetstenking betyr at en legger an et bredt kunnskapssyn, uttrykt som helhetlig kompetanse. Helhetstenkning knyttes til vurdering av verdier og holdningsmål og skal ikke avsluttes med karakterer, hevdes det. På tross av dette sies det samtidig i de fagspesifikke læreplanene at det er den helhetlige kompetansen som skal vurderes, slik de er fastsatt i læreplanen

Det er en stor utfordring å måle når «Det hele, integrerte mennesket» skal utvikles. Kunnskapspolitikken mål er at individene utvikler og bruker sine evner, og at samfunnet vokser i humanitet og mangfold. Kunnskapssynet som legges til grunn, må omfatte elevenes intellekt, fysiske ferdigheter, estetiske evner, følelser, sosiale ferdigheter, etiske forståelse og medfølelse overfor andre, slik at dette utvikles i en helhet. Med så mange vurderingshensyn er det vanskelig å huske hva som er målet. Dessuten, hvilke tester måler så mange forskjellige kvaliteter? Dette er ett kritisk spørsmål fra OECD i forbindelse med PISA-rapporten; nemlig om kontroll- og evalueringssfunksjonen er tilstrekkelig ivarettatt i Norge.

For å forstå faglige sammenhenger er det nødvendig innenfor pedagogisk virksomhet å redusere antall variabler. Helhetstenking er problematisk når en skal vurdere fag i skolen, og ikke egnet når læreren med symbolske tegn i form av en tall- eller bokstavkarakterer skal gi tilbakemeldinger på faglige prestasjoner. Til det trenger vi et rasjonelt målesystem, mest mulig objektivt. Det gir mening, noe som er en forutsetning for å skape motivasjon og interesse for fag.

Den siste tiden er det blitt antydning at undervisningsminister Kristin Clemet har gått inn for helhetsvurdering. Dette

harmonerer ikke med konservativ skolepolitikk. Er hun bondefaget av et byråkrati med sosialdemokratiske verdier? Som kjent har byråkratiet en tendens til å overleve regjeringsskifter.

KVALITETSREFORM.

Det positive ved kvalitetsutvalgets innstilling er at det vil prioritere basisfagene norsk, engelsk og matematikk. Prioritering av noe betyr nedprioritering av noe annet. Kanskje er en strategi som går inn for å kutte ut kvalitetsindikatorer i praktisk-estetiske fag grei nok, der en i alle år har hatt helhetsvurderinger? Men hvor blir det av solidariteten til samfunnsborgeren og verdiformidlingen når det ikke stilles tydelige kvalitetskrav? Arbeidet adler mannen. Kanskje er det viktig med bestemte krav når skolen har en oppbevaringsfunksjon for 15-16-åringer det ikke er plass til i arbeidslivet?

I Norge har vi høyt utdanningsnivå, men er det noe mål å ha akademisk utdannede kassadamer? Er det noe mål at alle skal ha studiekompetanse? Det er inflasjon i utdanningsmarkedet, og arbeidsgiverne etterspør praksis. Praktisk kunnskap er og en ferdighet som har sine kvalitetsindikatorer. I Norge er det mangel på fagarbeidere, og til det kreves kunnskap i handling, mesterlære.

NORSK SKOLE, HVA SKAL DEN OPPFATTES SOM?

Hvordan vil vi at folk utenfra skal se på den norske skolen? Internasjonale undersøker avslører dette, og de færrest liker det vi leser i PISA-rapporten. Slike resultater kan tyde på at vi trenger det som alltid har vært intensjonen med karakterer, nemlig en nasjonal standard. Når en skal formidle et budskap, må en sende klare signaler om hva målet er. Derfor trenger vi tydelige kvalitetindi-

katorer med gode eksempler. Det snakkes om verdimål i skolen, men dette må konkretiseres ved at det stilles krav om målbare handlinger som testes og rettes av ekstern sensor.

Det har alltid vært slik at de som kommer fra hjem med høy kulturell kapital, lykkes bedre enn andre i en skole som vektlegger teori og allmenndannende fag, men det må vi kanskje leve med? De sosiale klaseskillene finnes også i dag. Elevtilpasset opplæring og helhetsvurdering påvirker ikke de faktiske kulturelle og klassemessige forhold. Det fremmer heller ikke likestilling. Vi bør innse at det ikke er mulig å oppnå det utopiske målet ved enhetskolen; nemlig både sjanselighet og resultatlighet. Velferdsstaten har skapt frihet til å velge, mennesket er sin egen lykkes smed. Resultatet er større ulikhet eller sementering av dagens ulikheter.

Medlems
Rådgiveren

2,70

Noen bedre?

Som medlem i Norsk Lektorlag – kan du få boliglån fra p.t. 2,70 % (eff. 2,79 %*)
Ring Medlemsrådgiveren på telefon 04700 eller ta kontakt på www.medlemsradgiveren.no

*Lån>1 mill. innenfor 60 % av verdigrunnlag.

DnB NOR

Partiene og skolens verdigrunnlag (1)

Av Ole Peder Kjeldstadli

I en artikkelserie i Lektorbladet vil Ole Peder Kjeldstadli analysere de forskjellige politiske partienes syn på den offentlige skolens verdigrunnlag. Han skriver i dette nummeret om Kristelig Folkeparti, Arbeiderpartiet og Venstre. Dette er aktuelt lesestoff i tiden fram mot valget. Ole Peder Kjeldstadli arbeider ved Ener Ungdomsskole på Hamar.

Ole Peder Kjeldstadli arbeider på Ener ungdomsskole på Hamar.

Kristen formålsparagraf

I denne artikkelen vil jeg presentere de politiske partienes syn på hva slags verdigrunnlag den norske offentlige skolen skal bygge på. Ved forordning av 23. januar 1739 og kongelig instruks for

"Degne, Klokkere og Skoleholdere av samme dato ble grunnen lagt for en almennelig skole for allmennheten «over alt i Vor Rige Norge». Barna skulle «undervises om Troens Grund ... og i at læse, skrive og reigne». Formålsparagrafen har endret seg lite gjennom de 265 år som har gått siden, men skolens formålsparagraf er stadig under debatt. Biskop Stålsett satte i gang en debatt etter å ha formulert seg på en måte som reiste tvil om han ønsket et kristent verdigrunnlag for skolen. Dette skrev stortingsrepresentant Arne Lyngstad, som representerer Kristelig Folkeparti, i Folkets Framtid for en tid tilbake. Han konkluderte med at biskopen ønsket kristent verdigrunnlag likevel.

FN – kritisk til binding til en statsreligion

For et par år siden skrev cand.mag. Astrid Bruvik i Dagbladet at FN har kritisert norsk skoles binding til statsreligionen, foreløpig med liten virkning. Flere av de høringsinstanser som har levert innspill til innstillingen fra Kvalitetsutvalget, berører formålsparagrafen i sine uttalelser. Human-Etisk Forbund krever en konfesjonsfri skole mens Menighetsfakultet vil ha en oppdatering av formålsparagrafen. Human-

Etisk Forbund foreslår å erstatte skolens kristne formålsparagraf med FNs barnekonvensjon og menneskerettighetene. Menighetsfakultetets lærerråd vil oppdatere ordlyden i skolens formålsparagraf fordi skolens kristne og humanistiske verdigrunnlag, slik det er forstått i generell del av læreplanverket, ikke er klart nok formulert i formålsparagrafen og hevder at "Ut fra sin ordlyd kan formålsparagrafen lett misforstås som uttrykk for assimilering som innlemmingsstrategi", kan vi lese i Dagen i desember 2003.

Kristelig folkeparti

Året 1933 deltok Kristelig Folkeparti for første gang i et stortingsvalg i Norge. Partiet stilt da liste i Hordaland, og partiets første valgprogram fortalte at partiets viktigste oppgave var å "verna um dei kristelege og nasjonale verdiar i kyrkja, skule, arbeidsliv og i vårt kulturliv i det heile."

Kristendomsopplæringen – skolens hovedfag

Ved stortingsvalget i 1945 krevde Kristelig Folkeparti at kristendomsopplæringen måtte være et hovedfag i folke-

skolen og være et effektivt fag i den høyere skolen. All opplæring måtte være i samsvar med den kristne tru og grunnlovens krav om at den evangelisk-lutherske religion var statens offentlige religion. Partiet hevdet at det var en livsnødvendighet for vårt demokrati å være forankret i det kristne evangelium. Derfor var det viktig at kristendomsopplæringen ble det viktigste faget i folkeskolen og i framhaldsskolen. Videre var det viktig å skape bedre vilkår for kristendomsopplæringen i den høyere skolen.

Fra 1953 ble det videre krevd at kristendomsfaget måtte få "rom i yrkeskular og fagskular." Lærebøker og undervisningen i absolutt alle fagene måtte være i samsvar med kristen tru og moral. Kristelig Folkeparti mente dessuten at ingen skolereform kunne endre forholdet mellom kirke og skole. Dette kravet kunne bli best ivaretatt ved at Den norske kirkes representanter var selvskrevne medlemmer av skolestyrene.

Ved innføringen av ungdomsskolen mente partiet at ut fra sitt livssyn måtte utbyggingen av skoleverket være et sentralt politisk problem, og det største og viktigste mål for norsk skole var å gi den oppvoksende slekt et trygt livsgrunnlag og en sunn livsorientering. Mot en slik bakgrunn ville partiet forby dans i den norske grunnskolen. Den kristne innflytelse i skoleverket måtte styrkes ved at timetallet i kristendomsundervisningen ble økt i alle skoleslag. Samtidig måtte lærenes kompetanse i kristendom økes.

Kristen etikk – normering for oppdragelsen

Ved valget i 1965 forfektet partiet det syn at den kristne etikken skulle "normera heile opsedingsarbeidet i skulen" for at livet for alle kunne få en meningsfylt sammenheng. Den kristne oppdragelse i hjem og skole var derfor av aller største betydning.

Kjell Bondevik, som var kirke- og undervisningsminister fra Kristelig Folkeparti i årene 1965 til 1971, ville innskjerpe det kristne grunnlaget for

skolens undervisning ved å ta inn i lovverket at skoledagen måtte begynne med bønn eller salmesang. Han fikk imidlertid ikke flertallet i Stortinget med seg på dette og måtte kapitulere med ordene "-- eller annen høveleg song".

Trua på Gud som hjørnestein

I 1973 het det at "hjørnesteinen i vårt verdigrunnlag er trua på Gud som skapar av mennesket og Herre over universet. Alle menneske har ukrenkjeleg verdi. Dette synet på menneskeverdet er retningsgivande for vår politikk. Guds omsorg for mennesket er total og femner om heile tilværet. Kristendommen har vist seg å vera den sterkaste moralskapande kraft som historia kjenner. Difor må han førast vidare som eit levande tilbod til borna våre."

Menneskerettighetene?

Fra slutten av 70-åra var Kristelig Folkeparti opptatt av hvilke konsekvenser det ville få for partiet at menneskerettighetene ble innarbeidet i partiprogrammet. Demokratiet ble nå forsvart med at det var en styringsform som respekterte religions-, samvittighets-, menings- og ytringsfrihet og likeverdig behandling.

Dette utsagnet ble, slik jeg oppfatter det, aldri noe annet enn retorikk. Partiet gikk nemlig fortsatt inn for at den kristne målsettingen den norske offentlige skolen måtte realiseres i praksis. De foreldrene som ønsket det nye faget livssyn, måtte gis en orientering om kristendomsfagets innhold og plass i skolen. Undervisningen i samlivslære måtte for alle elever settes inn i en kristen etisk sammenheng.

Ved skolereformen i 1985 krevde Kjell Magne Bondevik at læreren i naturfag måtte ta inn den kristne skapelsesberetningen når Darwins lære ble gjennomgått. Bare det kunne gi ansvarsfølelse hos de unge og hjelpe dem til å motstå "vår tids seksualpress."

Minoritetene - en ressurs

Ved inngangen til 90-åra tok partiet inn over seg at Norge var blitt et flerkulturelt land, og at minoritetene representerte viktige ressurser i det norske samfunnet. Partiet så det nå som en hovedoppgave å sikre alle innbyggerne i Norge likeverdige og menneskeverdige levekår, uavhengig av religion, politisk overbevisning, rase, kjønn, funksjonsevne og bosted. Mot denne bakgrunnen ønsket partiet å gjennomgå kriteriene for fritak av kristendomsundervisningen med sikt på at flere skulle følge den vanlige undervisningen, og at kristendommen måtte få en sentral plass i fellesstoffet i faget alternativ livssynsundervisning. Samtidig arbeidet Kristelig Folkeparti for at det skulle bli mulig å få fritak fra de deler av undervisningen som for enkelte stred mot deres integritet.

I 2001 sa partiet at skolen trengte både en indre og en ytre opprustning og at skolen måtte bli et sted som inkluderte alle. Igjen spilte partiet på retorikk og lanserte prosjektet "verdier i skolehverdagen". Målet med dette prosjektet er at hver enkelt skole konkret drøfter hvilke verdier den vil prioritere innefor skolen formålsparagraf som fortsatt bygger på det kristne verdigrunnlaget.

Arbeiderpartiet

I dag står Arbeiderpartiet som den fremste garantisten for statskirkeordningen, og partiet ønsker med sin skolepolitikk en offentlig skole med sterk forankring kristendommen. Arbeiderpartiet har imidlertid faktisk hatt det motsatte synet, og har altså som følge av at partiet ble et parti som oppnådde regjeringsmakt etter krigen, skiftet standpunkt.

Konfesjonsløs skole!

Da partiet møttes til sitt landsmøte i 1891, ville partiet ha en konfesjonsløs skole. Det samme kravet til skolen ble stilt i mange år framover. I 1909 gikk partiet inn for det som de kalte en forbedret konfesjonsløs skole, en skole som skulle være til for absolutt hele den nor-

ske befolkning. Siden partiet da var helt uten politisk innflytelse, ble det samme valgprogrammet gjentatt år etter år. Ved valget i 1921 gikk partiet så langt at det krevde at kristendomskunnskapen skulle fjernes totalt fra den offentlige skoles fagkrets. I stedet skulle den "nødvendige kirke- og religionskunnskap meddeles som led i historieundervisningen" het det i valgprogrammet den gangen.

Det ble partiets standardkrav i flere år, og fra 1925 hevdet partiet at for å heve folkets "kulturelle nivå" måtte skolen utvikles til en felles folkeskole som var "bekjennelsesfri", samt økonomisk godt utstyrt.

Ansvarsbevisste medlemmer av det norske samfunn

Fra 1945 endres språkbruk og fokus. Partiet påsto nå at erfaringen fra striden mot "fremmedveldet og forsøkene på å bryte ned vår vilje til friedom og nasjonalt sjølstende" hadde åpnet øynene hos alle gode nordmenn for den grunnleggende betydning skolen og hele undervisningsstellet hadde. Partiet påsto at skolen i "alle sine ledd skal hjelpe til å oppdra den oppvoksende slekt til dugelige og ansvarsbevisste medlemmer av vårt demokratiske samfunn"

I 1953 ville Arbeiderpartiet arbeide for at den fulle frihet i åndsliv og samfunnsdebatt måtte vernes, og at skolen måtte bygges ut så alle kunne få fullverdig utdanning. For å nå et slikt mål var det viktig at det i lærerutdanningen ble lagt vekt på toleranse og vidsyn slik at læreren kunne fylle sin plass i en demokratisk skole. Både gjennom arbeidsform og undervisningsstoff skulle skolen oppdra til demokrati og hjelpe den enkelte elev til å vurdere og handle selvstendig, til å utvikle allsidige interesser og kjene solidaritet med andre mennesker.

Livssynsnøytral skole

I 1969 krevde partiet at skolen skulle være livssynsnøytral fordi "skolen er en av de faktorer som øver sterkest innflytelse på holdninger og oppfatninger hos mennesket." Skolen måtte være fri for

religiøs, livssynsmessig eller politisk ensretting. Undervisningen skulle ikke ensidig ha som mål å plante et sett av holdninger og informasjon hos elevene. Partiet gikk derfor inn for at den offentlige skole skulle utvikle åndsfrihet og toleranse mellom ulike syn og grupper. Toleranse og gjensidig respekt var en forutsetning for samarbeid. Men partiet mente nå å se en sammenheng "mellom det kristne budskap og en samfunnspolitikk bygd på solidaritet." Nå ble det forfektet at kristendommen var å betrakte som en vesentlig del av den norske kulturarven. Derfor var det viktig at skolen ga den oppvoksende slekt kunnskap om kristendommen.

Reell rett til å dyrke egen religion – styrket tilbud om livssynsundervisning

I 1981 ville partiet fortsatt arbeide for et samfunn med trosfrihet og toleranse, med samme respekt for dem som har, og for dem som ikke har, en religiøs tro. Det ble erklært at det var et samfunnsansvar å sikre alle samfunnsborgere rett til å dyrke sin religion og å gjøre denne retten reell. Men siden det var et overveiende flertall av det norske folket som tilhørte Den norske kirke, ville Arbeiderpartiet sørge for at staten ga kirken arbeidsmuligheter og vilkår, og fordi kristendommen fortsatt var en så vesentlig del av kulturarven, måtte de oppvoksende slekter få kunnskap om kristendommen gjennom skolens undervisning. Fra nå ville partiet derfor arbeide for at skolens livssynsundervisning skulle sette den enkelte elev i stand til å utvikle sitt eget livssyn. Etter press fra fagforeningene ble partiet tvunget til å gå inn for at alle elever ble gitt tilbud om alternativ livssynsundervisning. Det gikk imidlertid meget tregt med innføringen av det alternative faget, men i 1989 gikk partiet inn for å styrke tilbudet om alternativ livssynsundervisning.

Sterk vekt på formidling av norsk kristendom

Og nå gikk alt så meget bedre. Stadig flere kommuner innførte alternativet, men så kom Pettersen-utvalget med sitt

innspill, og Arbeiderpartiet diltet etter utvalget. Riktignok kunne partiet tenke seg å arbeide for at skolens kristne formålsparagraf ble sløyfet, men da fikk ikke partiet gjennomslag for sin kongstanke om et kristendomsfag og livssynsfag med sterk vekt lagt på formidling av kristendommen slik den er blitt og blir praktisert i Norge.

Tro og livssyn med basis i den evangelisk-lutherske lære

Evalueringen av livssynsfaget viste at faget fungerte dårlig, og det ble spesielt påpekt at mange steder var det svikt i informasjonen om fritaksretten, noe som hadde særlig betydning for tros/livssynsminoritetene. Arbeiderpartiet hadde rundt årtusenskiftet en unik mulighet til å gå i spissen for sin opprinnelige kongstanke om den konfesjonsfrie skole og samtidig arbeide for at Norge internasjonale forpliktelser på dette ble bedre ivaretatt. I stedet gikk partiet inn for et fag som skulle kalles "Tro og livssyn. Dette faget skulle i følge stortingsmeldingen ha sin basis i den evangelisk-lutherske lære.

Venstre

Landets eldste parti satte selvsagt skolepolitikken på agendaen allerede i 1885 etter initiativ av statsminister Johan Sverdrup. Formålsparagrafen fra 1884 gikk inn for en tidsmessig utvikling. Med skoleloven fra 1889, en lov som ble drevet gjennom av Venstre, ble skolens fag sekularisert. Historie og naturkunnskap skulle nå være egne fag, og det ble innført nye fag som sløyd, gymnastikk og tegning. Men vi må helt fram til 1910 før vi finner noe i partiets valgprogram om hva slags skole Venstre ville ha. Det ble imidlertid ikke sagt noe om formålsparagrafen, men det het at Venstre ville "utvikle folke- og ungdomsskolen og opprettelse av fag- og arbeidsskoler." Slik ble partiet en forkjemper for enhetsskolen, og fra 1912 gikk partiet inn for en "alles fælles barne-skole". Først fra midten av 1920-åra finner vi belegg for at gikk partiet inn for at "kristendomsundervisningen beholder sin plass i skolen."

Vakt mot overgrep

Etter andre verdenskrig ville Venstre stå på vakt mot ethvert overgrep og argumenterte for respekten for de "åndelige, religiøse og moralske verdier, som hører til folkets mest verdifulle arv". I samsvarende med disse grunnsetningene og med tradisjonene hevdet Venstre retten til "tale- og trykkefridom, retten til fritt meningsbytte, fri granskning og til fritt å leve etter sin tro. Det kristne, moralske og nasjonale synet i folket" måtte styrkes, het det i valgprogrammet fra 1948. Dette ble enda tydeligere uttrykt i programmet fra 1953. Partiet mente at samfunnet skulle bygges på kristent livssyn, men med full åndsfridom for den enkelte. Senere het det at statskirken og andre trossamfunn måtte få vilkår til å styrke det personlige religiøse liv. For å nå et slikt mål, var det etter Venstres syn skolens oppgave å hjelpe barn og ungdom i deres menneskelige vekst. Og det var viktig å styrke forståelsen for hva det religiøse liv kunne gi menneskene. Derfor ble det krevd å styrke kristendomsopplæringen både daglig og ikke minst pedagogisk.

Solid opplæring i kristendomsundervisning

Fra 1969 ville partiet at grunnskolen skulle gi solid opplæring faget kristendoms-kunnskap. "Det er mykje viktig at undervisninga i dette faget blir styrkt, slik at ho engasjerer elevane." Men skolen måtte dessuten ha for øye at elevene selv skulle ha mulighet til å velge livssyn. Skolen måtte derfor i tillegg gi orientering om andre religioner og livssyn.

Liberalisme med rot i kristne og humanistiske verdier

Fra slutten av 1970-åra endret Venstre sitt grunnsyn noe, og i partiets arbeidsprogram het det nå at partiet skulle "vere eit radikalt, sosialliberalt parti med utgangspunkt i kristne og humanistiske verdier". Venstre innførte samtidig parolen "Mennesket i sentrum". Mot denne bakgrunnen ville partiet fortsatt opprettholde den kristne formålsparagrafen, men partiet ga samstundes rom for at det skulle gis alternativ livssynsundervisning til de elevene som ønsket det.

Bred innføring i religion og livssyn

Fra 1997 var partiet innstilt på at skolen skulle gi en bred innføring i religion og

livssyn. Det var imidlertid naturlig at kristendommen p.g.a. den stillingen den hadde hatt i norsk historie og kultur hadde en stor plass i religionsfaget. Det var viktig at verken kristendomsundervisning eller annen undervisning om livssyn og religioner hadde forkynnende karakter! Det var et mål at religionsfaget skulle samle flest mulig av elevene uavhengig av deres religiøse bakgrunn. "Kan skolen lykkes med dette, gir den et viktig bidrag til at samtidens Norge kan leve i fred som et møtested for mange kulturer", het det i programmet fra 1997.

Sikre fritak

Ved inngangen til det nye årtuset vil partiet skille kirke og stat. I forbindelse med innføringen av det nye kristendomsfaget i skolen gikk partiet inn for at religiøse minoriteter og livssynsminoriteter måtte sikres fritak fra undervisning som var i strid med elevens egen overbevisning.

Fortsatt har Venstre sitt grunnsyn tuftet på den sosialliberale ideologien og det kristne verdigrunnlaget. Og ståstedet er "mennesket i sentrum".

En kritisk vurdering av ECER-konferansen

(European Conference on Educational Research) på Kreta, september 2004

Av Dirk Levsen

Som medlem av den pedagogiske veiledergruppa i Oppland fylke reiste jeg i slutten av september til Kreta for å delta i den årlige ECER-konferansen (European Conference on Educational Research). Her ønsker jeg å

beskrive og vurdere noen av de innleggene og forelesningene som jeg hørte på:

Torsdag den 23.9 var det blant annet Tomas Kroksmark, en internasjonalt

kjent pedagog fra Universitetet i Jønkøping, som holdt et innlegg med tittelen «The postmodern teacher - a Narrative». Fordi diskusjonen om postmodernismen/ senmodernismen også føres innenfor faget pedagogikk, syntes

jeg at det kunne være spennende å høre på synspunktene til en kjent pedagog. Han konkluderte blant annet med at vi i dag står overfor en (sitat Krokmark) «individualisering av undervisningen». Men er det noe nytt? Stikkordet «differensiering» er kjent fra før. Tankevekkende var derimot hans sammenligning av undervisning og medisin som vitenskapelig disiplin: Hver elev får sin egen «resept», nemlig en individuell opplæringsplan.

Dagens elever henter etter Krokmarks påstand mange av sine kunnskaper utenfor skolen. Heller ikke dette er noe nytt. Alle som underviser, vet at skolen i dag konkurrerer med mange forskjellige informasjonskilder. Mitt inntrykk er at Krokmark ikke var i stand til å gi et tilfredsstillende svar på forelesningstittelen sin, noe som viste seg å være helt tydelig da han ikke kunne besvare et spørsmål fra tilhørerne, nemlig hva som nå egentlig var hans hovedbudskap.

En annen påstand av Tomas Krokmark gikk ut på at svært mye av dagens undervisning fortsatt foregår med hjelp av «tradisjonelle» skolebøker. Da er vi kommet til det neste problemområdet som ble diskutert under årets konferanse, nemlig «e-learning». Mange institusjoner er fortsatt skeptiske til e-learning. For mange er det fortsatt ensbetydende med dataspill. Her er det mye å gjøre i fremtiden. Etter min vurdering ble det reist et meget viktig spørsmål i denne sammenheng: Trenger vi en spesiell pedagogikk angående e-learning? Svaret mitt er et entydig «ja», rett og slett for å forebygge pedagogisk anarki. Denne pedagogikken burde også diskutere internasjonale og ikke minst enhetlige evalueringskriterier angående e-learning. For å kunne satse mer konkret og kontinuerlig på e-learning i undervisningen på alle trinn i fremtiden er det ønskelig at diskusjonen på et høyt vitenskapelig nivå kommer så raskt som mulig i gang.

En del forelesninger og innlegg under årets konferanse handlet om historisk pedagogikk. Blant annet ble det presentert et flernasjonalt prosjekt angående barndommens historie. Her er det et

Dirk Levsen arbeider ved Vinstre vgs. Foto: P.T.L.

omfattende nettarkiv under utvikling som både kan og bør brukes i undervisnings- og forskningssammenheng. Til slutt ble det konkludert med at det finnes ingen oppdragelse uten historie, ingen historie uten oppdragelse, ingen filosofi uten historie og ingen historie uten filosofi.

Kvantitet eller Kvalitet?

Som opprinnelig tysker, kan jeg konstatere følgende etter konferansen: De innleggene jeg hørte fra tyske pedagoger, var til dels ganske svake og fikk mye internasjonal kritikk. Her ønsker jeg for eksempel å nevne Prof. Edvin Keiner fra Ruhr-Universität i Bochum. Fredag den 24.9 hadde han et innlegg under tittelen «Traditions of Sciences of Education in View of a Future European Educational Research Area». Tittelen høres nokså voldsom ut, men innholdet dreide seg ganske enkelt om å ramse opp hvor ofte sentrale navn innenfor pedagogikken nevnes i de viktigste nasjonale vitenskapelige pedagogiske tidsskrifter Europa rundt. Resultatet som han presenterte, var egentlig avgjort på forhånd. Tyske pedagoger dominerer i tyskspråklige vitenskapelige pedagogiske tidsskrifter, franske navn dominerer i fran-

ske tidsskrifter, britiske navn i britiske tidsskrifter osv.

Et annet, etter min vurdering banalt, innlegg av to forskere fra Universitetet i Dortmund (Kathrin Fussangel, Renate Schulz-Zander) med tittelen "Evaluation of a School Project Preparing Pupils for the professional World" konkluderte med at jenter trenger mer opplæring innenfor IKT, mens gutter burde ha mer konkrete opplysninger om forskjellige yrker for å være i stand til å velge et yrke etter fullført skoleutdanning. Forresten: Undersøkelsen var finansiert av den tyske fagforeningen!

Her ønsker jeg å reise følgende spørsmål: Er det muligens blant annet en sammenheng mellom middelmådig forskningskvalitet innenfor pedagogikken og dårlige PISA-resultater? Som kjent har Tyskland scoret dårlig under PISA-undersøkelsen, og den siste OECD-rapporten viser at Tyskland fortsatt er på vei nedover angående utdanning.

Fasit og oppsummering

Å delta på en slik konferanse er så absolutt å anbefale. For meg var det viktig å få bekreftet at det ikke finnes fasitsvar innenfor pedagogikken. Forskningen og forskningskvaliteten varierer til dels voldsomt i Europa, noe som viste seg gjennom kvaliteten på forelesningene og innleggene under årets konferanse på Kreta, både når det gjelder innhold og fremføring. Som pedagog, utdannet i Norge, konstaterer jeg at vi så absolutt holder internasjonalt nivå på mange områder innenfor både den teoretiske og praktiske pedagogikken.

Den neste nordiske utdanningskonferansen skal holdes våren 2005 i Oslo. Den neste europeiske utdanningskonferansen skal holdes i Dublin i 2005. Her ønsker jeg å oppfordre kolleger fra hele landet til å reise dit for delta og/eller presentere vellykkete pedagogiske tiltak. Etter å ha sett og hørt en del forelesninger og innlegg av forskjellig kvalitet på Kreta i september, er jeg av den oppfatningen at mange pedagoger i Norge er i stand til å bidra med presentasjoner og konstruktive innlegg om vellykket pedagogisk utviklingsarbeid både på nasjonalt, nordisk og europeisk nivå.

En skole for hele eleven

Av Kristin Halvorsen, leder i SV

Kristin Halvorsen. Foto: Privat

Norge er et rikt land, men det er ikke som mange har en tendens til å tro, oljen som er vår største rikdom. Det er heller ikke fisk eller andre naturressurser, som først og fremst sikrer dagens, eller morgendagens velferd. Arbeidskraften er vår viktigste ressurs. I følge Finansdepartementets nøkterne og tørre kalkyler utgjør hoder og hender 80 prosent av vår nasjonalformue. Arvesølv er altså ikke syltet ned i fond eller fast eiendom. Arvesølv sitter på skolebenken.

Ikke alle elever kan lære like mye, og ikke alle elever kan lære det samme, men alle elver bør få mulighet til å utvikle seg maksimalt – fylle sitt eget potensial.

I "gamle dager", som slett ikke er så lenge siden, gikk ungene på skolen annenhver dag. De dagene de ikke var på skolen hang de kanskje i beina på de voksne i deres jobb. At de lærte noe hver dag, også de dagene de ikke satt over bøkene, det er jeg sikker på. Dette er ikke tid jeg vil tilbake til, men det må gå an å ta med seg det beste fra denne tida inn i en moderne skole. Jeg mener framtidens skole må kombinere elementer både fra den akademiske læringstradisjon og arbeidslivets tradisjon med å lære gjennom å erfare.

Den skolen dagens regjering, med Kristin Clemet i spissen, tar til orde for går motsatt vei. For det første er det en skole hvor kompetansebegrepet snevres inn gjennom at man velger ut fem grunnleggende ferdigheter som gir et sterkere fokus på den teoretiske delen av opplæringen. I tillegg vil elevene påføres et enda større teoripress all den tid det innføres et obligatorisk 2. fremmedspråk på ungdomstrinnet og obligatorisk matte på andre trinn i studiespesialiserende retninger på videregående trinnet. Dessuten mener jeg regjeringa nå bryter med det som har vært en god tradisjon: å sørge for mest mulig

likeverd mellom praktisk og teoretisk videregående opplæring.

I Stortingsmelding nr. 30 (2003-2004), "Kultur for læring" legger regjeringen opp til mer strømlinjeformede utdanningsløp, som får tankene til å gå tilbake til en tid da det var skarpe skiller mellom gymnas og yrkesskole. Det er rett og slett gammeldags. Jeg mener at modulbaserte lærerplaner i kombinasjon med utdanningsprogrammer som fører fram til både studiekompetanse og fagbrev, både vil tjene samfunnet ved at man sørger for fleksibilitet i forhold til å utdanne den arbeidskraften næringslivet trenger, samtidig som det vil være den beste løsningen for mange elever.

Lik rett til utdanning forutsetter at utgifter til skolebøker og studiemateriell ikke blir styrende for den utdanningen ungdom velger. Vi vet at det er mange elever som ikke får tilgang til det behovsprøvde læremiddelstipendet, og at det i for liten grad dekker de faktiske utgiftene. Derfor har vi foreslått 220 millioner kroner ekstra til denne ordningen i vårt forslag til neste års statsbudsjett. Det ville være et viktig skritt for å viske ut de skillene sosial bakgrunn fører til i valg av utdanningsretning. Å investere i arvesølv er noe et rikt land som Norge ikke har råd til å la være.

Foto: P.T.L.

Lei av Loe?

Til tross for den entusiastiske mottagelsen Erlend Loe stort sett har fått for alle sine romaner og prosjekter, ser det ut til skepsisen mot Loe øker. Hans enkle og naive stil blir av enkelte forvekslet med mangel på dybde og kvalitet.

Erlend Loe er kanskje først og fremst populær blant unge. Han går ofte rett hjem hos skoleungdommen, og er ikke sjelden førstevalget for særemnet. Annerledes stiller det seg ofte med personen bak kateteret, og især hvis læreren er av den eldre generasjon. Er det slik at Loe skriver for yngre og til nød jevn-gamle? Har eldre lærere flasket opp med klassikerne problemer med å svelge den såkalte naive stilen og det enkle språket? Er Loes romaner rett og slett for apolitiske for 68'erne, eller er mangelen på episk bredde - som mange krever av den gode roman - et problem?

La oss kaste et blikk på Loes siste utgivelse, Doppler, og se hva den er god for. Romanen er på overflaten beslektet med gjennombruddsromanen Naiv. Super. De har begge hovedpersoner som etter tilsynelatende bagatellmessige konflikter trår ut på dypt vann, og som opplever sjelelige kriser som de løser på hvert sitt vis. I Naiv. Super er det ball og bankebrett som gir lise til kaosopplevelser. I Doppler er det naturen som gjør det.

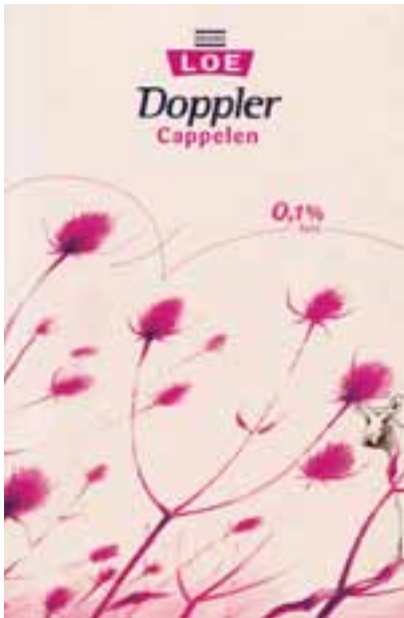
Sivilisasjonskritikk

Hovedpersonen Doppler velter en dag

på sykkel mens han er på tur i nærheten av Sognsvann ved Oslo. Han ligger på skogbunnen, mildt skadd, og med ett endevendes hele hans tilværelse. Han velger å flytte fra sin besteborgertilværelse med kone og to barn og ut i skogen - til stillheten og roen.

Fra utkanten av sivilisasjonen betrakter Doppler kritisk det som en gang var hans liv. Det går opp for ham at han har vært for flink, og at alle denne flinkheten er til skade for menneskene: "Jeg har gjort så mye. Jeg har vært så flink. Jeg har vært så satans flink. Jeg var flink i barnehagen. Jeg var flink på barneskolen." Fra nå av vil han gjøre minst mulig og tilfredsstillende færrest mulig. For å holde liv i seg dreper han ei elgku med bare kniv. Kua hadde en kalv, og denne blir nå Dopplers følgesvenn gjennom hele romanen. "Kalven skal hete Bongo etter min far, slår det meg mens jeg rusler tilbake mot skogen. Selv om min far ikke het Bongo skal kalven hete Bongo etter ham. Noen ganger må man klare å åpne seg for den slags koblinger."

Etter hvert får Doppler selskap av andre avhoppere - blant annet en høyremann - som også føler suget mot naturen. Doppler reagerer: "Det begynner å bli folksomt i skogen. Utviklingen er mildt sagt uheldig." Misanthropen Doppler er ikke akkurat sosial: "Jeg liker ikke folk. Jeg liker ikke det de gjør. Jeg liker ikke det de er. Jeg liker ikke det de sier." Slike lakoniske betraktninger finner vi hele veien. Dette er "loesk" - den under-

Erlend Loe
Doppler
Cappelen forlag

LEKTORBLADET OG LESARANE

Eit blad finn aldri si endelige form og vil alltid vere i endring. Redaksjonen tar gjerne i mot innspel frå lesarane om emne for reportasjar og artiklar. Vi har fått tilbakemeldingar frå lesarar i Rogaland og Hordaland om at det er for lite nynorsk i bladet, og skal prøve å gjere noko med det. Skriv gjerne ein e-post til lektorbladet@norsklektorlag.no med ros, ris og idear til bladet.
Red.

fundige humoren og den lett absurde logikken. Det er ikke mange som skriver på denne måten.

Det er alltid mulig å gjenfinne minst to plan i Loes romaner. Ved siden av selve dramatikken i Dopplers frivillige skogsleksil, finner vi krass kultur- og forbrukersamfunnskritikk. Slutten benevner Dopplers prosjekt som et felttog: "Vi [Doppler, sønnen Gregus og elgen Bongo] er soldater som skal kjempe til siste mann. Mot flinkheten. Mot dumheten. For det er krig der ute. Det er krig."

Høyt stilnivå

Dagspressen har karakterisert Doppler som en sivilisasjonskritisk og antikapitalistisk bok. Det er likevel ikke som samfunnsrefser at Loe utmerker seg. Det er derimot stilisten Loe som imponerer. På en lekende lett måte beveger Loe seg inn mot et stort alvor. Setningene hans er svært parataktiske, ett av kjennetegnene på den enkle stilen. Språket hans er nærmest metaforfritt, og dette er ofte befriende. Han skriver rent og enkelt, minimalistisk, vil noen si. Det vokser likevel store menneskelige og samfunnsmessige

temaer fram fra bøkene hans, så også fra Doppler. Det er ikke dermed sagt at alt Loe rører ved er av stor kvalitet – men det kan en vel heller ikke kreve av en forfatter.

Fenomenet Loe

Loe har blitt intet mindre enn et fenomen. Kunsten er å legge gamle måleinstrumenter til side – og å ta inn over seg det loeske, originale skråblikket. Samfunnskritikken er annerledes en hos Bjørnson og Bjørneboe. Han holder et stilistisk høyt nivå, naivistisk men avansert. Og han bør betraktes som mer enn en generasjonsforfatter. Loe ruver i samtidslitteraturen. Og samtiden er en tid også lærere lever i. Ved å blankt avvise Loe, slik flere jeg har vært i snakk med gjør, står man kanskje i fare for å avvise vesentlige strømninger i samtiden. Det vil vi vel ikke?

Valnemnda i Norsk Lektorlag

Leiar i valnemnda i Norsk Lektorlag, Bjørn Frosthammer, fortel til Lektorbladet at arbeidet i valnemnda før landsmøtet i Bergen i mars 2005 er i god gjenge. Alle fylkesleiarane har blitt oppfordra til å sende inn framlegg på gode kandidatar som er viljuge til å stille til val. Framlegga må vere grunngitte. Frosthammer seier at valnemnda ønsker seg eit "luksusproblem" ved å få mange gode kandidatar å velje mellom.

Prosjekt Bergen-Belsen i Modum

Av Øivin Moen, Rosthaug vgs

Siden 1998 har Rosthaug videregående skole, Åmot i Modum, hatt et samarbeid med en videregående skole i Gifhorn, Tyskland, med gjensidige elevutvekslinger. Hittil tre ganger, i 1999, 2001 og 2003, har elever fra Rosthaug oppholdt seg en uke i den tidligere konsentrasjonsleiren Bergen-Belsen, der de har deltatt i teamarbeid med tyske elever. Gjennom arbeid i arkivene har de bl.a. funnet ut hva som skjedde med de norske fangene i leiren, og ved rydningsarbeid i landskapet rundt leiren har de avdekket grunnmurene til brakker, avlusingsanlegg, vannbasseng, hvor leirgatene gikk osv. Resultatet av disse arbeidene blir dokumentert og samlet i Gedenkstätte (minneste/museet) Bergen-Belsen. Det er også laget en utstilling om dette arbeidet som har vært vist flere steder i Tyskland.

Under oppholdet i Bergen-Belsen høsten 2003 ble det fra tysk side reist spørsmålet om denne utstillingen kunne vises

i Norge, og etter ca et års planlegging var det klart for åpning i Åmot kirke 26. 10. 2004. Norske og tyske elever og lærere har deltatt både i planleggingen og selve utstillingen.

Åmot kirke er en ny arbeidskirke som ligger rett ved Rosthaug v.g. skole, og den er vel egnet til et slikt arrangement. Her kunne de besøkende se løsvegger der tekst og bilder viste livet i Bergen-Belsen under krigen, og hvilket arbeid ungdomsgrupper har utført der i seinere år. I montre var utstilt gjenstander som var funnet under utgravningsarbeidene: bestikk, kopper og kar, mynter, briller, rester av klær og sko osv. Dessuten ble det vist en dokumentarfilm som britene lagde fra befrielsen av leiren i april 1945. Tre tidsvitner fortalte om sine opplevelser i tyske konsentrasjonsleire under krigen, og norske og tyske elever fortalte fra sine arbeider i leiren.

I løpet av de åtte dagene utstillingen varte, var flere hundre mennesker innom

Åmot kirke, både skoleelever og andre. Presse, radio og TV var til stede og ga god dekning av de forskjellige arrangementene. Vi som deltok, ser på dette som en viktig del av et holdningsskape arbeid som dreier om forståelse av fortiden, svekking av grobunn for nazisme i vår tid og forsoning blant tidligere fiender. Mottoet på tysk lyder: Spuren suchen, Spuren sichern, Zukunft gestalten, norsk: søke spor, sikre spor, skape framtid.

Neste år er det 60 år siden Nazi-Tysklands sammenbrudd og befrielsen av konsentrasjonsleirene. I den sammenheng blir det flere minnemarkeringer, bl.a. planlegges det fra minneste/museet Bergen-Belsen å invitere alle gjenlevende tidligere fanger, samt ungdommer som har deltatt i prosjektarbeid der i seinere år, til et ukessopphold i april 2005. Vi ser fram til å kunne sende deltakere fra Rosthaug v.g. skole til dette arrangementet.

Tidsvitnet Wanda Heger i samtale med elever fra Rosthaug vgs og tyske elever på Kirketorget i Åmot kirke i Modum 1. november 2004. Den tyske prosjektlederen Jürgen Filbir i midten. Foto: Øivin Moen.

Elevorganisasjonen møtte Norsk Lektorlag:

- Vi ser fram til samarbeid!

Fra møtet i NLLs sekretariat. F.v.: Hallvard Hølleland, Anette Johanssen, Solveg Tesdal og Gro Elisabeth Paulsen. Bak: Otto Kristiansen. Foto: P.T.L.

Den 20. oktober møttes Elevorganisasjonen og Norsk Lektorlag for første gang til samtaler i Norsk Lektorlags lokaler i Keysers gate 5. Fra Elevorganisasjonen møtte leder Solveig Tesdal, nestleder Hallvard Hølleland og Anette Johansen, lederen for Skolepolitisk kampanje.

Etter møtet vekslet Lektorbladet noen ord med Hallvard Hølleland og Anette Johansen.

- Har du noen kommentarer til dette første møtet mellom de to organisasjonene, spør vi Hallvard Hølleland.

- For Elevorganisasjonen er det viktig å ha god kontakt med lærerorganisasjonene, også Norsk Lektorlag, både for å finne felles saker som vi kan samarbeide om og også for å diskutere saker slik at vi kan utfordre hverandre. Da kan vi kjenne flere sider ved sakene.

- Hvordan ser du for deg samarbeidet med NLL?

- Vi er enige om målsettingen for skolen – om at elevene skal lære og trives på skolen. I noen tilfelle er vi uenig om hvilke virkemidler som skal brukes for å nå målet.

- Hva er dere enige om og hva er dere uenige om?

- Vi er enige om en del prinsipper i Statsbudsjettet, for eksempel økte bevilgninger til å ruste opp skoleanleggene og å forbedre elevenes velferdsordninger. Det vi kan være mest uenige om, kan gå på innholdet i skolen, for eksempel hvilke eksamensformer man skal bruke og om vurdering generelt. Et aktuelt spørsmål er mappevurdering. Elevorganisasjonen er glad for dette initiativet fra Norsk Lektorlags side, og vi håper at vi kan holde en løpende dialog, sier en optimistisk Hallvard Hølleland.

- SKOLEPOLITISK KAMPANJE

- Elevorganisasjonen planlegger en stor kampanje. Hva går den ut på, spør vi Anette Johanssen, som er skolepolitisk kampanjeleder.

- Alle medlemsskolene våre får tilbud om å være med på en kampanje som går over en dag i januar eller februar. Hele skolen – skoleledelse, lærere og elever – skal være med.

- Hva er innholdet i kampanjen?

- Elevene skal ta standpunkt i fire hovedsaker som det fokuseres på: Egenbetaling i skolen, oppfølging av Stortingsmelding nr.30, friere skolevalg og hvordan skoledemokratiet fungerer.

- Hva skal arbeidet denne kampanjedagen munne ut i?

- Elevrådet skal ta opp de sakene som kampanjen handler om og gjøre politiske vedtak som vi skal jobbe med overfor skoleledelsen eller oppover i systemet.

- Tror dere at det er interesse for dette blant elevene?

- Vanligvis er det ca.130 skoler med på kampanjedagene som vi har om forskjellige temaer. Denne gangen regner vi med at det blir like mange eller flere skoler, fordi det er så viktige temaer.

- Hvordan kan Norsk Lektorlag bidra?

- Ute på skolene håper vi at medlemmene av Norsk Lektorlag kan bidra ved å støtte opp om kampanjen. Vi synes at dette er en fin arena å samarbeide på for lærere og elever, sier Anette Johansen til slutt – før hun og Hallvard Hølleland forsvinner ut i oktoberregnet etter det første møtet mellom de to organisasjonene – et møte som tydeligvis vil bli fulgt opp av flere.

NORGES BESTE RENTE?

Direktør Anne Farseth, Statens Pensjonskasse.

Årets lønnsoppgjør i statlig sektor resulterte i at boliglansrenten i Statens Pensjonskasse ble redusert med hele 0,5 prosent. Dermed har du som er medlem i Statens Pensjonskasse, tilgang til en av de laveste rentene på markedet. Dessuten ble det i forbindelse med Statsbudsjettet 2004 innført en mer markeditilpasset og forutsigbar renteberegningsmodell. Denne videreføres også i 2005.

- Det betyr at vår boliglansrente nå er 2,5 prosent, og det er en av markedets desidert beste renter, sier en fornøyd Anne Farseth, direktør for lån og forsikring i Statens Pensjonskasse.

I tariffoppgjøret som ble avsluttet etter megling i mai, ble partene enige om å fjerne hele administrasjonspåslaget, 0,5 prosent, som tidligere var en del av renten for boliglån i Statens Pensjonskasse. Den nye renteberegningsmodellen innebærer at renten kan justeres inntil seks ganger i året. Den nye måten å beregne renten på innebærer først og fremst at den blir mer forutsigbar i forhold til markedet for øvrig, og at vi unngår å bli hengende etter i lange perioder, slik vi opplevde i 2003, sier Farseth.

- Når vi nå tilbyr en rente på 2,5 prosent innenfor 80 prosent av låneverdien er låneordningen et svært gunstig tilbud til våre medlemmer. Vi har faktisk markedets beste rente innenfor 80 prosent av låneverdi. I motsetning til mange av de andre aktørene har vi samme udifferensierte rente for hele lånet, vi tilbyr inntil 30 års nedbetalingstid og inntil tre års avdragsfrihet. Vi stiller heller ikke krav til førsteprioritet på lånet, dermed kan du få gunstigere rente på lån du har i andre banker, sier direktøren.

Hva kan man låne til?

- Man kan låne til kjøp av ny bolig. Vi kan gi lån til både kjøp av innskuddsleilighet og selveierbolig samt til kjøp i forbindelse med skifteoppgjør. Vi tilbyr også lån til oppussing/ombygging av eksisterende bolig og til refinansiering av boliglån. I tillegg kan man søke om lån hos oss ved flytting som følge av at statsinstitusjoner flytter.

Hvor mye kan man låne innenfor ordningen deres?

- Alle som er medlemmer i Statens Pensjonskasse (også pensjonister) kan låne inntil 750 000 kroner innenfor 80

prosent av boligens låneverdi. Kjøper to bolig sammen, og begge er medlemmer, kan de låne dobbelt så mye.

Når endres renten neste gang?

- Rente blir tidligst endret 1. mars neste år.

Hvordan søker man om lån?

- Vi oppfordrer flest mulig til å søke via Internett på www.spk.no, det er både raskere og rimeligere for søkerne enn å søke via det tradisjonelle papirskjemaet. For de medlemmene som ikke har tilgang til Internett, sender vi vanlig søknadsskjema pr. post. Vi arbeider for å gjøre det så enkelt som mulig å søke. Ved hjelp av elektroniske løsninger har vi kortet ned saksbehandlingstiden, avslutter Farseth.

Mer om låneordningen kan du lese her: <http://www.spk.no/person/boliglan/>

Fakta:

OM LÅNEORDNINGEN:

Låntakere:	32 000
Utlånt:	12,3 mrd.
Rente:	2,50 %
Låneramme:	750 000
Nedbetalingstid:	30 år
Avdragsfrihet:	3 år
Sikkerhet:	80 % av låneverdi

Sekretariat:
 Norsk Lektorlag, Keyzers gate 5,
 0165 Oslo.
 Telefon: 23327994,
 telefax: 23327990,
 Nettsider: www.norsklektorlag.no
 E-post: sekretariatet@norsklektorlag.no

Generalsekretær:
 Otto Kristiansen
 Tlf. 23327994 (a),
 48171611 (m),
 e-post:
otto.kristiansen@norsklektorlag.no

Administrasjonssekretær:
 Hildegunn
 Kreppene
 Tlf. 23327994
 e-post: sekretariatet@norsklektorlag.no

Regnskapsansvarlig:
 Tove
 Johannessen
 Tlf. 23327994
 e-post: sekretariatet@norsklektorlag.no

Sentralstyret

1. nestleder:
 Helge Bugge Eriksen, Skien
 Tlf. 35905850 (a), 35545630 (p), 98439426 (m)
 e-post: buggeriksen@hotmail.com

Else Alvik, Ås, forsikringsansvarlig.
 Tlf. 64975765 (a), 64940825 (p),
 91583351 (m),
 e-post: else.alvik@norsklektorlag.no

Just Almås, Lillehammer.
 Tlf. 61224216 (a), 61257261 (p), 99381118 (m)
 e-post: justalmas@hotmail.com

Fred O. Slutaas, Elnesvågen.
 Tlf. 71266400 (a), 71262942 (p), 95833858 (m)
 e-post: fred.olav.slutaas@norsklektorlag.no

Leder:
 Gro Elisabeth Paulsen, Gjøvik.
 Tlf. 23327994 (a), 91327691 (m),
 e-post:
gro.elisabeth.paulsen@norsklektorlag.no

2. nestleder:
 Sigrid Skogan, Steinkjer.
 Tlf. 74121700 (a), 74161431 (p),
 92810979 (m)
 e-post: Sigrid.Skogan@c2i.net

Else Wigen Berner, Stavanger.
 Tlf. 51842200 (a), 51581473 (p),
 90940113 (m)
 e-post: eberner@c2i.net

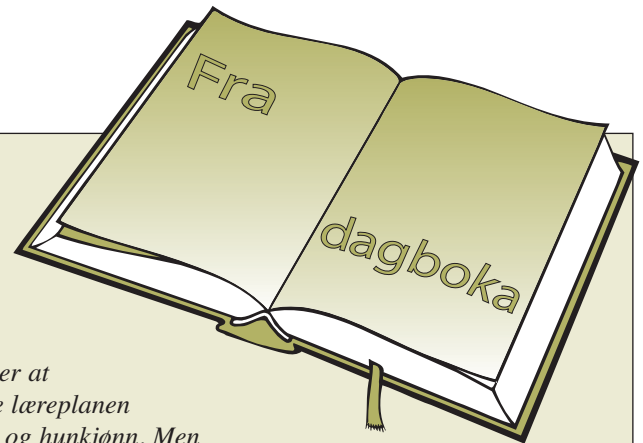
Geir Haagensen, Steinkjer, sekretær.
 Tlf. 74160170 (a), 41200323 (m)
 e-post:
geir.hagensen@steinkjer.kommune.no

Svein Einar Bolstad, Bergen
 Tlf. 56310200 (a), 55266439 (p),
 90041170 (m)
svein.einar@bolstad.to

Fylkeslagene:

Akershus Lektorlag	Leder Rudy Wolff		47 25 61 25	rudy.wolff@sensewave.com
Aust Agder Lektorlag	Leder Terje Repstad	Møglestu vgs.	37 27 29 25	terje.repstad@moglestu.vgs.no
Buskerud Lektorlag	Leder Kari Handeland	Ringerike vgs.	32 12 79 28	kari.handeland@skole.bfk.no
Finnmark Lektorlag	Leder Roald Johansen	Vadsø vgs.	78 95 38 95	roald.johansen@ffk.vgs.no
Hedmark Lektorlag	Leder Inger Kristin Thorstad	Ringsaker vgs.	62 34 22 65	ingkrith@online.no
Hordaland Lektorlag	Leder Svein Einar Bolstad	Sotra vgs.	55 26 64 39	svein.einar@bolstad.to
Møre og Romsdal Lektorlag	Leder Kjell Skorgevik	Fagerlia vgs.	70 12 16 27	kjell.skorgevik@mr-fylke.org
Nord Trøndelag Lektorlag	Leder Bjørn Frosthammer	Olav Duun vgs.	74 27 37 99	bjoern@frosthammer.net
Nordland Lektorlag	Leder Jørund Eldevik	Bodø vgs.	75 51 54 94	Jorund.Eldevik@bodo.vgs.no
Oppland Lektorlag	Leder Just Almås	Gausdal vgs.	61 25 72 61	justalmas@hotmail.com
Oslo Lektorlag	Leder Jon Hybert Sand	Nordstrand vgs.	66 80 70 78	jonsand20@hotmail.com
Rogaland Lektorlag	Leder Else Wigen Berner	Bergeland vgs.	51 58 14 73	eberner@c2i.net
Sogn og Fjordane Lektorlag	Leder Svein M. Sirnes	Hafstad vgs.	57 82 71 63	sognogfjordanelektorlag@hotmail.com
Sør Trøndelag Lektorlag	Leder Ann Jorid Grønli	Tiller vgs	73 93 35 01	ann-jorid.gronli@adolf.oien.no
Telemark Lektorlag	Leder Tor Henning Olssen	Bamble vgs.	35 96 09 21	tholssen@frisurf.no
Troms Lektorlag	Leder Solveig Ryeng	Kvaløya vgs.	77 69 53 44	fjaera@hotmail.com
Vest Agder Lektorlag	Leder Sten Aunevik	Tangen vgs.	38 03 04 18	StAu1@lsyd.no
Vestfold Lektorlag	Leder Odd A. Frydenberg	Sande vgs.	33 05 16 78	oddfri@vfk.no
Østfold Lektorlag	Leder Ola Thune	Mysen vgs.	90 91 41 73	olat@mysen.vgs.no

24. november. Jeg fikk ingenting ved det lokale oppgjøret. Og jeg som har hilst blidt på rektor i hele høst! Men undervisningen min er nok ikke moderne nok. Ikke har jeg vært på kurs i mappevurdering heller. Og så gjør jeg noe helt ulovlig: Jeg driver mye med tysk grammatikk i C-språkgruppa mi. Dette står det ikke et ord om i læreplanen. Håper at ingen av elevene sladrer hjemme. Men verre er det at jeg i følge læreplanen skal fremme likestilling. I tysk grammatikk er det både hankjønn og hunkjønn. Men det er dessverre ikke så greitt med likestilling i verbbyggingen. Og så er det bare jenter i C – språkgruppa! Hvordan drive med likestilling der? Vi får bøye der Junge så godt vi kan! Nei tysken blir nok aldri trendy nok til lønnsopprykk. Men jeg får prøve å hilse enda blidere på rektor i året som kommer! Kanskje det nytter?
– pertlars -

LES NORSK LEKTORLAGS NETTAVIS!

Les Norsk Lektorlags
nettavis for fag,
skole og utdanning!

Redaktør:
Fred Olav Slutaas.
Adresse:
www.norsklektorlag.no

Kurs für Deutschlehrer 28.02 – 12.03 2005

Fortbildungskurs für Deutschlehrkräfte in Lübeck: 5 aus Norwegen, 5 aus Estland und 5 aus Lettland. Die Deutsche Auslandsgesellschaft übernimmt die Kosten für Halbpension und für das Programm sowie für Buswochenkarten in Lübeck. Die Reisekosten tragen die Teilnehmer selbst. Privatunterbringung. Meldeschluss: 28.12. Bewerbungsbogen erhältlich bei Norsk Lektorlag, Keysers gate 5, 0165 Oslo, sekretariatet@norsklektorlag.no